

Jokainen on jossakin hyvä – asuntola- kurssin kehittäminen

Asuntolakurssilta unelmäkämppäriksi

**Sinikka Laajalahti
Anne Tolonen**

Opinnäytetyö

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijät Sinikka Laajalahti, Anne Tolonen	
Työn nimi Jokainen on jossakin hyvä – asuntolakurssin kehittäminen. Asuntolakurssilta unelmakämpäriksi.	
Päiväys 21.11.2012	Sivumäärä/Liitteet 67/ 2
Ohjaajat Mervi Tikkanen, Marjaana Tuovinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Ylä-Savon Ammattiopisto	
Tiivistelmä <p>Kehittämistyön tarkoituksena oli toisen asteen oppilaitoksen asuntolassa asuvien nuorten ja oppilaitoksen ammattilaisten kokemuksia hyödyntäen selvittää nuorten asuntolaelämään vaikuttavia asioita ja niiden vaikutusta nuoren tulevaisuuteen. Tavoitteena oli selvittää asuntolakurssin sisällön perusteet. Kurssin sisältö tukee nuorta asuntolan arjessa ja myöhemmin itsenäisessä elämässä. Työssä keskityttiin positiiviseen kannustamiseen, jonka menetelminä olivat sosiaalinen vahvistaminen, sosiaalisen pääoman, identiteetin ja itsetunnon vahvistaminen ja Green Care.</p> <p>Opinnäytetyö tehtiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja haastateltavina olivat oppilaitoksen ammattilaiset ja kaksi nuorten ryhmää. Analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Kehittämistyö kuvattiin spiraalimallilla. Työssä hyödynnettiin myös palvelumuotoilun periaatteita.</p> <p>Analyysin tuloksena nuoren asuntolaelämään ja tulevaisuuteen vaikuttavat arjen hallinta, yhteisöllisyys ja usko tulevaisuuteen. Tutkimus osoitti, että arjen hallintaan vaikuttivat säännöt, erilaisten aikuisten antama aika, sosiaalisten taitojen hallinta ja osallisuuden kokeminen. Yhteisöllisyyteen vaikuttivat tunnetaidot, vaikuttamismahdollisuudet ja yhteinen toiminta. Tulevaisuuden uskon vaikuttivat positiivinen palaute, onnistumisen kokemukset ja sosiaaliset taidot.</p> <p>Tulevaisuudessa tarvitaan erilaisia ja ennakkoluulottomia kokeiluja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen. Tarvitaan myös eri alojen yhteistyötä ja asioiden kehittämistä uusissa ympäristöissä. Kehittämistyössä nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia on lisättävä. Sosiaalialan opinnäytteinä voisi kehittää ja järjestää oppilaitosten asuntoloiden vapaa-ajan toimintaa.</p>	
Avainsanat nuoruus, toisen asteen koulutus, asumispalvelut, kehittäminen, sosiaalinen vahvistaminen	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Sinikka Laajalahti, Anne Tolonen			
Title of Thesis Everyone is good somehow– development in the boarding house course. From boarding house course to dream mate.			
Date	21.11.2012	Pages/Appendices	67/ 2
Supervisors Mervi Tikkanen, Marjaana Tuovinen			
Client Organisation /Partners Ylä-Savo Vocational College			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this development project was to found out about living in the boarding house. Professionals and young people told of their experiences. The aim was to work out things which should be included in the boarding house course. The contents of this course should be supporting young people in the boarding house and also in the future. In this case positive encouragement was concentrated on and there were social strengthening, social resources, strengthening of identity and self-esteem, Green Care and service design as methods.</p> <p>The bachelor's thesis was made as a qualitative research. The information was found out with theme interviews and was analysed with an inductive content analysis method. The college's professionals and two student groups replied to the interview. The development project was described with spiral.</p> <p>Everyday life control, communality and faith in the future have an effect on living in the boarding house and the young people's future. The rules, spending time with adults, social skills and feeling of participation are important in ordinary life. The emotional skills, opportunity to affect and common activity are remarkable in the communality. Positive feedback, success in doing something and social skills are meaningful in the faith for the future.</p> <p>In the future there is a need for many different and unprejudiced projects to enhance well-being among young people. It is important to develop co-operation with various spheres and increase young people's opportunity to participate in and influence. There would be a good possibility to plan and arrange leisure activity for example in a vocational school for a Bachelor's thesis.</p>			
<p>Keywords</p> <p>youth, initial vocational school, residential services, development, social strengthening</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	NUORUUTEEN LIITTYVIÄ ILMIÖITÄ 2010-LUVUN ALUSSA.....	9
2.1	Nuoruus haasteena	9
2.2	Nuorten hyvinvointiin liittyviä erityispiirteitä.....	12
2.3	Hyvinvointi koulussa	15
3	TOISEN ASTEEN OPPILAITOS KASVUYMPÄRISTÖNÄ.....	18
3.1	Ammatillinen koulutus.....	19
3.2	Asuntolatoiminta	22
3.3	Asuntolakurssi	24
4	NUOREN OMAN POLUN VAHVISTAMINEN	26
4.1	Sosiaalinen vahvistaminen	26
4.2	Sosiaalinen pääoma ja Green Care.....	28
4.3	Itsetunnon ja identiteetin vahvistaminen	31
5	ASUNTOLAKURSSIN KEHITTÄMINEN	34
5.1	Kehittäminen spiraalimallia myötäillen	34
5.2	Tarveanalyysi ja tutkimustehtävät.....	36
5.3	Teemahaastattelu ja aineiston käsittely	37
5.4	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	39
5.5	Kehittäminen on myös palvelumuotoilua	41
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSET.....	43
6.1	Sosiaalinen vahvistaminen.....	43
6.2	Sosiaalinen pääoma ja Green Care	46
6.3	Itsetunnon ja identiteetin vahvistaminen	49
6.4	Kurssin sisältö	51
7	POHDINTA	55
7.1	Luotettavuus	56
7.2	Eettisyys	57
	LÄHTEET	59

LIITTEET

- Liite 1 Teemahaastattelurunko
- Liite 2 Esimerkki abstrahoinnista

SAVONIA

1 JOHDANTO

Nuorten syrjäytyminen toistui ilmiönä artikkeleissa, mediassa ja kirjallisuudessa kahden edellisen vuoden aikana. Sitä oli jo mielestämme käsitelty ja tuotu esille riittävästi, mikä näkyi myös mediassa. Vuoden 2006 Nuorisolaissa syrjäytymisen käsite korvattiinkin sosiaalisen vahvistamisen käsitteellä (Aaltonen 2011, 17). Myös työelämästä nousi kehittämistarve syksyllä 2011 liittyen toisen asteen oppilaitosten opiskelija-asuntoloihin. Anna-Maija Erkko (2010) on tutkinut opettajien käsityksiä koulun merkityksestä nuorten hyvinvoinnin edistäjänä tekemällä haastatteluja ja käyttämällä sisälönanalyysiä. Erkko yhdistää empirian ja teorian käymällä jatkuvaa vuoropuhelua teoreettisen tiedon ja käytännön tutkimuksen välillä. Tutkimuksen mukaan koulun ilmapiirillä on suuri vaikutus opiskelijoiden hyvinvointiin, jota tulostavoittelu ja tiukat aikataulut heikentävät. Turvattomuuden tunne on osa koulumaailmaa ja sitä lisäävät arvomaailmassa tapahtuneet muutokset. Opettajien ja oppilashuollon sekä kodin ja koulun välille tarvitaan tiivistä yhteistyötä. (Erkko 2010, 68–70.)

Enqvist, Eskola ja Sundqvist (2010) selvittivät joulukuussa 2010 Turun ammatti-instituutin opettajien ja ohjaajien ajatuksia ja mielipiteitä nuoren arjen haasteista ja kehittivät samalla Friski-työkirjan ohjaajan aineiston Vastuullinen aikuisuus-osuutta. Friski-työkirja oli menetelmänä Euroopan Unionin rahoittamassa kansainvälisessä hankkeessa vuosina 2003–2006 ja se on tarkoitettu peruskoulun päättäneille ja toiselle asteelle siirtyville nuorille. Enqvist, Eskola ja Sundqvist (2010, 38–40) toteavat opinnäytetyössään, että nuoret tarvitsevat tukea ja vahvistusta itsetunnon. Nuoret kaipaavat myös enemmän yksilöllistä huomiota ja kaverit ovat perhettäkin tärkeämmässä roolissa itsetunnon luomisessa. Tunteiden tunnistaminen ja hallinta todetaan nuorille vaikeaksi. Sosiaalisten taitojen kehittäminen, sosiaalisen median käsittely, tulevaisuuden suunnittelu, ruokailu- ja liikuntatottumukset ja päivärytmi ovat myös tukea vaativia asioita. Selvityksen mukaan nuorilla ei ole päihteiden käytöstä realistista käsitystä ja henkilökohtaisen hygienian hoidossakin voi olla puutteita. Lisäksi tutkimuksessa todetaan haastateltavien kaipaavan keinoja passiivisten vanhempien aktivoimiseksi.

Jukka Vehviläinen (2012, 7–8, 77–78) on selvittänyt ammatillisten oppilaitosten asuntolaoloja Opetushallituksen toimeksiannosta Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymässä. Selvitykseen osallistui 85 koulutuksen järjestäjää, joista oppilaitosten johto, asuntola-ohjaajat ja asuntolassa asuvat opiskelijat vastasivat www-kyselyyn keväällä 2011. Kysymyksillä haettiin tietoa siitä, miten opiskelija-asuntolat toimivat osana opiskelija-

huoltoa ja miten ne tukevat yleensäkin oppimista. Selvityksestä kävi ilmi, että viihtyisät asuntolat tukevat oppimista ja opintojen loppuun saattamista ja siten ehkäisevät opintojen keskeyttämistä.

Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli Ylä-Savon Ammattiopisto, jolla on useita toimipisteitä ja opiskelija-asuntoloita. Opinnäytetyömme on kehittämistehtävä, jossa käytimme kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteita ja selvitimme asuntolakurssin sisällöllisiä tarpeita haastatteleamalla ammattiopiston henkilökuntaa ja asuntolassa asuvia nuoria. Etenimme kehittämistyössämme spiraalimallia mukaillen kierros kierrokselta. Kaikki työmme vaiheet ovat vaikuttaneet kehittämistehtävämme lopulliseen muotoutumiseen selkeyttäen päämääräämme.

Haastatteluaineistoon, kirjallisuuteen, tutkimuksiin ja lehtiartikkeleihin tutustumalla selvitimme nuoruuteen liittyviä ilmiöitä 2010-luvulla ja huomioimme toisen asteen oppilaitoksen kasvuympäristönä. Näiden tietojen pohjalta laadimme kurssisisällön Ylä-Savon Ammattiopiston Peltosalmen toimipisteeseen. Tämä opinnäytetyö on alkusysäys asuntolakurssin jatkuvalla kehittämiselle. Omaa polkuaan hakevaan ja etsivään nuoreen kannattaa keskittää voimavaroja. Jokainen kaipaa ja tarvitsee tunnetta, että minuun luotetaan, minä pystyn tähän. Opinnäytetyömme tavoitteena oli asuntolakurssin sisällön perusteiden selvittäminen. Työmme tarkoituksena oli nuoren arjen tukeminen asuntolassa ja myöhemmin elämässä positiivisen kannustamisen keinoin.

2 NUORUUTEEN LIITTYVIÄ ILMIÖITÄ 2010-LUVUN ALUSSA

Käytimme kirjallisuuden ohella lähteinä lehtiartikkeleita, koska ne tuovat yksityiskohteisempaa ja paikallisempaa tietoa ja toisaalta välittävät yhteiskunnallista ajankuvaa jokaisen saataville. Artikkelit tuovat esille nuorten elämään liittyviä piirteitä, jotka liittyvät tavalla tai toisella jokaisen nuoren elämään. Lehtileikkeet herättävät yleistä keskustelua ja haastavat samalla sosiaalialan pysymään ajan tasalla, vaikka niitä onkin tarkasteltava asianmukaisella kriittisyydellä. Emme voi sivuuttaa kokonaan lapsuuden vaikutusta ihmisen kehitykseen, sillä lastensuojelulaissakin (6§) on määritelty, että lapsena pidetään alle 18-vuotiasta ja nuorena alle 21-vuotiasta (Aaltonen 2011, 60).

2.1 Nuoruus haasteena

Nuoruus käsitetään länsimaissa siirtymäksi lapsuudesta aikuisuuteen, jolloin omaksutaan yhteiskunnassa tarvittavia taitoja itsenäistymällä myös vähitellen omasta perheestään. Lapsuuden perhe on monelle nuorelle tärkeä, mutta itsenäistymisvaiheeseen kuuluu perheen ulkopuolisten ihmissuhteiden luominen sekä erilaisten identiteettien ja toimintamuotojen kokeileminen. Nuorisotutkijat korostavatkin, että nuoruus on monimuotoinen ilmiö ja jokainen nuori on yksilö. Ei siis voida puhua yhtenäisestä ihmisjoukosta, joka olisi sosiaalisesti tai kulttuurisesti eheä ryhmittymä. (Nivala & Saastamoinen 2010,10.)

Nuoruutta määritellään myös sijoittamalla se lapsuuden ja aikuisuuden väliin. Huomattavaa on kuitenkin, että niin lapsuudella kuin nuoruudella on itseisarvoinen merkitys, mutta nuoruus saa merkityksensä ainoastaan suhteessa niihin. Nuoreksi nimitetään ihmistä, joka ei ole lapsi eikä aikuinen vaan jotain siltä väliltä. Usein puhutaankin ilmaisuilla ”ei enää” ja ”ei vielä”. Nuoruus on myös ristiriitaisten mielikuvien sävyttämä ajanjakso ihmisen elämässä. Se on unelmien, avoimien mahdollisuuksien, odotusten ja vapauden aikaa sekä toisaalta ahdistavaa, kaoottista, uhkien sävyttämää välivaihetta. On epäselvää, mitä nuori tarvitsee ja mistä hän pyrkii eroon. Nuoren onkin rakennettava elämänsä kompromissien varaan. Nuoren kehitystä ohjaavat biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään ja muodostavat erottamattoman kokonaisuuden. (Nivala & Saastamoinen 2010,10.) Jarasto ja Sinervo (1999, 14) toteavatkin osuvasti, että ”nuoruus on kuin tienristeys, josta haarautuu monia uusia teitä. Jollekin niistä on lähdettävä, jotta pääsisi eteenpäin, mutta mille?”

Perustarpeemme on tuntea itsemme merkittäväksi ja tärkeäksi niin omana itsenämme kuin myös suhteessa muihin ihmisiin. Jatkuvat muutokset yhteiskunnassamme saavat aikaan kuitenkin sen, että lasten ja nuorten on entistä vaikeampaa hahmottaa omaa persoonallisuuttaan ja elämän mielekkyyttä. He joutuvat tekemään merkittäviä päätöksiä yhä aikaisemmin ja olemaan ehkä aikuisempia kuin ovatkaan. Nuori hakee välillä epätoivoisestikin omaa paikkaansa yhteiskunnassamme. Ongelmien ilmiöt ovat muuttaneet muotoaan. Aiemmin nuoret kertoivat rakkaushuolista, seksuaalisuudesta ja riidoista vanhempien kanssa. Nykyisin yleisimmät huolenaiheet ovat pelko, ahdistus, uupumus, itsetuhoisuus, itseinho sekä yksinäisyys ja ulkopuolisuus. (Nissinen 2011.)

Yhteiskunnassamme on tärkeää jatkuva itsensä kehittäminen jo lapsesta alkaen, nuoretkin rakentavat henkilökohtaisia resurssejaan tässä oravanpyörässä. Nuorelle on tärkeää saada kokemuksia, että hän pystyy ja kykenee vastaamaan hänellä oleviin haasteisiin. Hänen onnistuessaan itseluottamus ja minäkuva vahvistuvat ja itsenäisempien päätösten tekeminen tulevaisuudessa helpottuu. Toisaalta, eikö positiiviseen minäkuvan muodostamiseen tarvita myös ja ehkäpä ennen kaikkea myönteistä palautetta tavallisessa arkielämässä. Tavallista, toimivaa arkea ei riittävästi arvosteta, vaikka se on kaiken perusta ihmisen elämässä. Nykyään on aistittavissa ilmapiiri, jossa kilpaillaan hienoilla harrastuksilla ja erilaisilla aktiviteetteilla. Vapaa-ajasta on tullut monelle nuorellekin tietynlaista suorittamista, itsensä esille tuomista. Heijastako tämä osaltaan aikuisten jatkuvaa kiirettä ja pätevyiden hakemista kodin ulkopuolelta? Määtä (2007, 220–221) mielestä kasvatuksen painopisteinä tulisikin olla terve itseluottamus ja itsetunto, tasapainoinen tunne-elämä, harkintakyky ja vastuunotto, kyky kontrolloida omaa käytöstä, empatia sekä kyky arvostaa toisia ihmisiä. Nämä taidot rakentuvat vuorovaikutuksessa vanhempien, opettajien, kaveripiirin, median ja nuorisokulttuurin kanssa sekä yleisesti yhteiskunnan arvojen ja asenteiden kautta.

Eräs merkittävä ilmiö nykyajan nuorelle on media, jota ei voi olla huomioimatta, jos haluaa ymmärtää heidän elämänsä. Televisio, internet ja pelikonsolit muun median ohella ovat lasten ja nuorten arkipäivää. Niillä on monimuotoisia yhteyksiä lasten hyvinvointiin, kuten pelkoihin ja unihäiriöihin. Aktiivinen television katselu on yhteydessä myös tarkkaavaisuuden ongelmiin, levottomuuteen, aggressiiviseen käyttäytymiseen ja psyykkisten oireiden kokonaismäärään. Rungas mediankäyttö varastaa myös aikaa yhdessäololta eikä lapsi aina pysty ymmärtämään vastaanottamaansa aineistoa. (Lahikainen & Paavonen 2011, 101–105.)

Toisaalta internet sovelluksineen luo mahdollisuudet erilaisiin maailmoihin. Sen avulla voi oppia, viestittää, viihtyä ja luoda jopa itsestään persoonan. Nuorille internet on paikka, jossa kohdataan ja jaetaan syvimpiäkin tunteja. Yksinäisille nuorille keskustelufoorumit tai nuorten sivustot voivat tarjota mahdollisuuden tavoittaa toisia yksinäisiä tai saada apua ongelmiinsa. Nettiriippuvuudesta puhutaan nuoren kohdalla silloin, kun se vie lähes kaiken, kuten ajan, energian ja mahdollisesti myös rahat. Netinkäyttö hallitsee koko elämää ollen lähes pakonomaista. Negatiiviset vaikutukset näkyvät myös muilla elämänalueilla. Nettiriippuvaisella onnen tunne liittyy koneella olemiseen, mikään aika ei tunnu riittävän ja kyky kontrolloida tilannetta heikentyy koko ajan. Apuna tilanteen selvittämiseen voi käyttää nettiriippuvuustestejä, jotka sekä nuori että vanhempi tekevät kumpikin tahollaan. Yksinäisen nuoren kohdalla tulisi erityisesti miettiä, onko riippuvuus oire jostakin muusta, kuten masennuksesta, sosiaalisten taitojen puutteesta tai kuulumisesta johonkin alakulttuuriseen nettiyhteisöön. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 53–54.)

Yksinäisyyttä on nuorisotutkimuksessa tarkasteltu vähän ja sitä on lähinnä sivuttu rivien välissä muun muassa syrjäytymistutkimuksissa. Ihminen kaipaa toisten seuraa ja hyväksyntää läpi elämän, sillä ihmisyyttä syntyy vuorovaikutuksesta. Kuitenkin joka kymmenes suomalainen nuori kokee itsensä yksinäiseksi ja joka viidennellä yläasteikäisistä pojista ei ole oman arvionsa mukaan yhtään todellista ystävää. Nuori kokee usein yksinäisyyden merkitsevän epäonnistumista ja kelpaamattomuutta, mikä puolestaan aiheuttaa arkuutta ja epäluuloisuutta. Yksinäisyys on usein yhteydessä myös opiskelu- ja sopeutumisongelmiin, masennukseen ja ahdistukseen. Joskus se voi päättyä hyvin traagisiin seurauksiin. Voidaankin todeta, että yhteiskuntamme muutos on ollut niin nopeata, etteivät nuoria auttavat tukitoimet ole pysyneet aina mukana. Yksinäisyyttä on yleensä pidetty ei-toivottuna asiana, sosiaalisena syrjäytymisen muotona, josta tulisi päästä eroon. Myös nuorten itsensä näkökulmasta yksinäisyys usein koetaan puutteeksi ja raskaaksi kokemukseksi, jota kukaan ei halua kokea. Liitävähän yhteiset kokemukset ihmiset toisiinsa ja näin edesauttavat ystävyyttä ja vuorovaikutusta. Nuori tarvitsee ikäkavereitaan myös peiliksi omalla kasvulleen ja itsenäistymiselleen. Nuorena yksinäisyys on raastava tunne, mutta yksinäisyyttä ja erilaisuutta voi tuntea ryhmässä ollessaankin. Irrallisuuden ja outouden tunnetta helpottaa yhteinen tekeminen. (Autio, Eräranta & Myllyniemi 2008, 84–85.)

Nykyajan trendi on olla seurallinen, hauska ja osallistuva ihminen. Moni vanhempi kuitenkin korostaa kasvatuksessaan, miten tärkeää on olla jo pienestä lapsesta lähtien itsenäinen ja muista riippumaton ihminen. Molemmat näkökulmat ovat tarpeellisia, mutta eivät niin helposti toteutettavissa. Eikö ole ristiriitaista odottaa nuorien itselli-

sesti raivaavan tietään kohti ”omaa uraa” ja yhtäältä elävän iloista ja sosiaalista yhteisö elämää. Tällaisessa kehyksessä yksilö leimautuu helposti ja samalla se eristää tahdissa pysymättömän. (ks. Autio ym. 2008, 86.)

Länsimaisessa kulttuurissa lapsuusaika on lyhentynyt ja nuoret siirtyvät nopeasti pois lapsuudenkodista. Kuitenkin on nähtävissä, että nuorten psykososiaalinen kypsyminen on pitkittynyt ja monimutkaistunut, mikä näkyy itsekkyytenä, lyhytjänteisyytenä ja ”minulle kaikki heti” -asenteena. Myös perherakenteet ovat monimutkaistuneet ja tiedotusvälineiden tuomat mielikuvat ohjaavat nuoria tekemään valintoja, joita he eivät välttämättä koe omikseen. (Klockars 2011, 20.) Klockars (2011, 21) päättää artikkelinsa ajatukseen, että ”yhteinen etumme on tarjota riittävästi tilaa yksilöiden kasvulle”. Nuorille pitäisi tarjota joustavia kehitysmahdollisuuksia, joilla he voivat kehittää ja toteuttaa omaa itseään. Näin toimiessamme voimme kaikki aikanaan hyötyä näistä tuloksista. Opinnäytetyössämme keskityimme tarkastelemaan tämän hetken yhteiskunnallisia ilmiöitä nuoruudessa.

2.2 Nuorten hyvinvointiin liittyviä erityispiirteitä

Nuorten hyvinvointia tarkastellaan usein yksilökeskeisesti selvittämällä millaisia terveyteen liittyviä ongelmia nuorilla on. Tämä on tarpeellista sinänsä, mutta rinnalle tulisi kehittää enemmän menetelmiä, jotka selventäisivät myös nuorten yleistä hyvinvointia heidän omissa toimintaympäristöissään. Yleinen hyvinvointi kuvaa ihmisen senhetkistä olotilaa; subjektiivista kokemusta omasta voinnista suhteessa itseensä ja lähiyhteisöön. Nuorten osalta yleiseen hyvinvointiin on kiinnittänyt huomiota Scott Huebner kehittämällä Student Life Satisfaction Scale -mittarin, jossa hyvinvointi koostuu yleisestä elämään tyytyväisyydestä sekä positiivisista ja negatiivisista tunnetiloista. Lisäksi WHO (2009) on kehittänyt psykososiaalisen ympäristön profiilin (Psychosocial Environment Profile, PSE), jossa koulun opettajat ja koulun muut aikuiset arvioivat oppilaiden hyvinvointia. Oheiset tutkimustavat ovat yksilölähtöisiä ja sinänsä sisältävät tärkeitä tietoa. Elämme kuitenkin pienestä lähtien erilaisissa yhteisöissä, kuten perheessä, päiväkodissa ja koulussa. Näiden yhteisöjen hyvinvointitutkimus on ollut vähäistä, vaikka esimerkiksi WHO:n Terveystta edistävät koulut -verkoston (2003) tarkoituksena on ollut edistää myös koulu yhteisön hyvinvointia. (Konu 2010, 13–14.)

Terveystieteiden maisteriksi väitellyt Pirjo Kinnunen on selvittänyt 10-vuotisessa seuranta tutkimuksessa itäsuomalaisten nuorten hyvinvointia. Kinnunen seurasi 191 nuo-

ren mielenterveyttä ja pyrki selvittämään ennakoivatko 14-vuotiaan nuoren mielenterveys- ja jännitysoireet psyykkisiä vaikeuksia myös 24-vuotiaana. Tutkittavana olleet 14-vuotiaat nuoret kärsivät monenlaisista psykosomaattisista oireista, kuten univaikeuksista, jännittämisestä ja alakuloisuudesta. Lähes 45 % nuorista kärsi vielä 24-vuotiaanakin erilaisista mielenterveysongelmista kuten masennuksesta ja pakko-oireista. (Kinnunen 2011, 5–6.)

Kinnusen (2011, 6) tutkimuksen mukaan nuorten kehittyvää mielenterveyttä ennakoivat ulkoiset ja sisäiset tekijät. Ulkoiset tekijät, kuten tupakointi ja psykosomaattiset oireet, ovat helpommin havaittavissa, mutta sisäiset tekijät jäävät usein huomaamatta ellei nuori itse tuo huoliaan esille. Sisäisiä tekijöitä ovat psyykinen terveys, hallinnan tunne, huolet ja kokemus suhteesta vanhempiin. Kinnunen esittää, että mielenterveyden edistämistyö on yhteiskunnassamme ollut lähinnä varhaista puuttumista eli keskittymistä riskiryhmiin ja nuorten riskikäyttäytymiseen. Nuorten mielenterveyttä pitäisi enemmän vahvistaa tukemalla persoonallisuuden ja identiteetin kehittymistä, olemalla kiinnostuneita nuoren tunnekokemuksista ja kannustamalla nuorta pohtimaan itse omia arvojaan ja valintojaan. Kinnunen tuo esille vanhempien merkityksen nuoren hyvinvoinnissa, mutta Angeria (2011) täydentää näkemystä Nuori usein tukea vailla -artikkelissaan, että mielenterveysongelmiin voi liittyä myös taloudellisia ongelmia. Ongelmien pitkittyessä moniongelmaisen nuoren asioiden hoitoa jatketaan usein edunvalvonnassa.

Vuoden 2013 alusta alkaen yhteiskuntatakuu varmistaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpajatai kuntoutuspaikan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua työttömäksi joutumisesta (Pohjolainen 2011). Koko maassa on työn ja koulutuksen ulkopuolella noin 40 000 nuorta ja Itä-Suomen Aluehallintoviraston alueella yli 4 000 nuorta. Pohjois-Savossa vuonna 2011 syrjäytyneitä nuoria oli noin 2 000, joista 748 oli työttömänä ja 1 250 muuten työvoiman ulkopuolella. Nuorten yhteiskuntatakuun voimaantuleminen vuoden 2013 alusta edellyttää lisäämään ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja, nuorten työpajatoimintaa ja entistä laajempaa etsivää nuorisotyötä. (Vuorio 2012.) Yhteiskuntatakuu voisi toimia yhtenä keinona antaa nuorille työkokemusta ja samalla se estäisi ylisukupolvista työttömyyttä. Yhteiskuntatakuulla nuori saa ympärilleen tuki-verkon, jolloin hän voi peilata omia valintojaan.

Joka päivä viisi alle 30-vuotiasta jää työkyvyttömyyseläkkeelle masennuksen vuoksi (Pihlajamäki 2011). Nuorison hyvinvointivaje vaatii tehokkaampia toimia, etteivät nuoret jäisi aikuistuttuaan työelämän ulkopuolelle tai heilumaan työn ja sosiaaliturvan

rajamaille. Maamme nuorista joka kuudes jää vaille ammattiin valmistavaa koulutusta. Suomalaislapsi syntyy maailmaan terveimpänä, mutta kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä, erityisopetuksen tarve ja mielenterveyspalvelujen kysyntä kasvaa koko ajan. Nuorison ongelmien hoitoon käytetään rahaa satoja miljoonia enemmän kuin 1900-luvulla, mutta hyvinvoinnin edistäminen on tehotonta. (Elo 2011a.) Yhden nuoren syrjäytymisen on arvioitu maksavan yhteiskunnalle jopa miljoona euroa kaikine kuluineen, jos hänen elämänsä lähtee pysyvästi väärään suuntaan (Elo 2011b).

Toivainen (2011) toteaa artikkelissaan, että säädyt ovat palanneet yhteiskuntaan. Menestyjät kokoontuvat omiin porukoihinsa jokapäiväisissä ihmissuhteissa. Jatkuva toisten arvostelu hyväksytään ja koko ajan haetaan hyväksyntää. Huipputyöpaikkoihin revitään lahjakkaimmat ja heistä on pulaa, mutta miten käy nykyajan rengeille ja piioille eli suurimmalle osalle meistä? Koululaitoksista lähtenyt portfolioajattelu on vahvaa ja jokainen teko ja valinta kartuttavat kansiotamme.

Riippuvuudet lisääntyvät ja monipuolistuvat, vaikka hoitoa olisi tarjolla. Uhkapelit, pakonomainen shoppailu, ahmiminen, seksikumppanin alituinen vaihtaminen ja nettriippuvuus ovat osa monen arkipäivää. (Kauhanen 2011.) Sosiaalinen media koukuttaa ja nuorista jopa 85 % käyttää sosiaalisen median palveluja. Sosiaalinen media tarjoaa nuorelle sosiaalisen peilin, jota nuori tarvitsee identiteettinsä rakentamiseksi. Virtuaaliset yhteisöt ovat osittain korvanneet tosielämän yhteisöjä, sillä niistä saatava emotionaalinen tuki on tärkeää. Internet mahdollistaa paon arjesta. (Tervoja 2011.)

Kiusaaminen tietoverkoissa on yleistä. Osa kiusaamistapauksista päättyy nettipoliiseille, jotka selvittävät kiusaamisia kunnianloukkauksina, laittomina uhkauksina, seksuaalirikoksina, petoksina, tekijänoikeuksien loukkauksina ja identiteettivarkauksina. (Poutanen 2011.) Koulukiusaamistapauksissa pitäisi aina selvittää myös nettikiusauksen osuus. Usein nuoret tarvitsevat vain vahvistusta miten toimia, mutta usein seureauuksia ei ajatella ollenkaan. (Tenhunen 2011.)

Maahanmuuttajiin, turvapaikanhakijoihin ja romanikerjäläisiin suhtaudutaan entistä kielteisemmin. Aikaisemmin heille huutelivat lähinnä päihtyneet iltaisin, mutta nykyisin häirintää on päivälläkin. Netissä yleistyneet vihapuheet ovat siirtyneet arkisiin kohtaamisiin. (Patrikka 2011.) Ulkomaalaistaustaiset henkilöt, maahanmuuttoneuvojat, nuorisotyöntekijät ja nuoret huomasivat rasismien lisääntyneen Ylä-Savossa muutama viime vuoden aikana. Rasismi ilmenee huuteluna kaduilla, töhryinä, tarroina ja julisteina julkisilla paikoilla sekä netissä loukkaavina kirjoitteluina ja kuvina tai pahoinpitelyinä. (Nissinen 2011.)

Edellä on runsaasti lehtiartikkeleista poimittua tietoa. Tiedostamme lehtiartikkeleihin liittyvän lähdekriittisyyden sekä kirjoittajan persoonan ja äänen välittymisen. Olemme yleistäneet artikkeleiden kieltä sen verran, että tekstin alkuperäinen ajatus on säilynyt. Lehtiartikkelit välittävät arjen tapahtumia, jotka on hyvä tiedostaa, mutta on muistettava, ettei niitä voi yleistää kaikkiin nuoriin eikä kaikkialla Suomessa.

2.3 Hyvinvointi koulussa

Kouluterveyskysely tehdään peruskoulujen 8. ja 9. luokan oppilaille sekä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Vuodesta 2008 alkaen on tutkittu myös ammattiin opiskelevien nuorten terveyttä. Kysely ”tehdään parillisina vuosina Etelä-Suomessa, Itä-Suomessa ja Lapissa ja parittomina vuosina muualla manner-Suomessa sekä Ahvenanmaalla”. Yhdistämällä peräkkäisten vuosien aineistot saadaan koko Suomea kuvaavia tuloksia. (THL 2012.) Kouluterveyskysely on arvokas tietolähde, koska se kertoo nimenomaan nuorten omia käsityksiä hyvinvointiin- sa liittyvistä asioista.

Kouluterveyskyselyn mukaan koko maan ammattiin opiskelevista nuorista 47 % ei tiedä miten voisi vaikuttaa oppilaitoksen asioihin. Opiskelijoista 48 % harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan yhden tunnin viikossa. Opiskelijoista 40 % tupakoi päivittäin ja 74 % vastaajista arvioi, etteivät oppilaitoksen aikuiset ole puuttuneet kiusaamiseen. Nuorista 37 % arvioi, että koulupsykologin vastaanotolle on vaikea päästä. (THL 2011.) Nämä tulokset erottuivat selvimmin muista tuloksista. Vertasimme näitä koko maan tuloksia Pohjois-Savon ammatillisten oppilaitosten vastaaviin tuloksiin (THL 2010) ja totesimme, että tulokset ovat hyvin samankaltaiset.

Lastensuojeluliiton pääsihteeri Mirjam Kallandin (2011) mielipide on, että kouluterveyskyselyn yleisten tulosten perusteella nuorten terveyden perusasiat ja erityisesti arjen toiminnot huolettavat. Yhä useampi nuori esimerkiksi harjaa hampaansa vähemmän kuin kaksi kertaa päivässä ja perhe ruokailee hyvin harvoin yhdessä. Unen määrä on vähentynyt, vaikka kaksivuotias ja 16-vuotias tarvitsevatkin yhtä paljon unta vuorokaudessa eli vähintään 10 tuntia. Yksi nuorten ongelmista nykyään Kallandin mukaan on myös yksinäisyys.

Hartio (2011) välittää dosentti Matti Rimpelän ajatuksia kouluhyvinvointia käsittelevässä artikkelissaan. Rimpelän mukaan nuoren hyvinvointi on myös geeniperimän,

fyysisen ja sosiaalisen ympäristön, vuorovaikutuksen, kuormituksen, ravinnon ja levon yhdistelmä. Hyvinvointi kuluu ja uusiutuu joka päivä kaikissa lapsen ja nuoren kehitysyhteisöissä, joita ovat esimerkiksi erilaiset virtuaaliset yhteisöt, koulu ja harrastukset. Eri yhteisöissä toimivat aikuiset ovat Rimpelän mielestä tärkeitä kasvattajia ja he ovat myös hyvinvoinnin opettajia joko tietoisesti tai tiedostamatta.

Tiihosen (2012) artikkelissa käsitellään toisen asteen koulutukseen siirtyvien nuorten haasteita. Muutto vieraalle paikkakunnalle opiskelemaan voi tuoda liikaa vapautta ja vastuuta. Koulussa työskentelevien aikuisten olisikin oltava kiinnostuneita nuorten elämästä kysymällä kuulumisia ja tukemalla heitä säännölliseen elämänrytmiin. Opin-tojen keskeyttäminen lisää nuoren vaaraa syrjäytyä jatkossa työelämästä. Keskeyttämistä voidaan ehkäistä runsaammalla oppilaanohjauksella ja mahdollistamalla opiskelu pienemmissä ryhmissä, joissa nuori voi tuntea osallisuutta. Osallisuuden tunne kasvattaa sosiaalista pääomaa ja itsetuntoa, mitkä auttavat nuorta selviämään elämässä.

Julkisuudessa on keskustelu paljon kuntien toiminnasta vastoin voimassa olevia suosituksia, joiden mukaan 600–800 oppilasta kohden on oltava yksi koulupsykologi ja yksi koulukuraattori. Käytännössä oppilasmäärä nousee jopa tuhansiin oppilaisiin yhtä työntekijää kohden. Kuraattorin palvelut nähdään nykyisin tavallisina palveluina, joihin hakeudutaan myös omaehtoisesti keskustelemaan, mikä on myönteinen muutos aikaisempiin vuosiin verrattuna. (Huttunen 2012.) Nuorilla pitää olla mahdollisuuksia kertoa asioistaan niin ammattilaisille kuin muillekin aikuisille, silloin kun siihen on tarve. Näin myös ongelmista puhuminen on helpompaa ja siitä tulee luontevampaa.

Kuopion Kalevalan koululla on kokeiltu turvaluokkaa pilottihankkeena. Turvaluokka on yksi keino oppilaiden tukemiseksi ja levottomien luokkien rauhoittamiseksi. Koulumaailmassa turvallisuuden edellytys on työrauha. Sekä oppilaalla että opettajalla on oikeus turvalliseen opiskelu- ja työympäristöön. Turvaluokka on varhaista puuttumista ennen kuin ongelmat ovat kärjistyneet, ja se on vaihtoehto entiselle jälki-istunnolle tai ripitykselle. Turvaluokassa keskustellaan turvaluokkaan hakeutumisen syistä ja mietitään, miten tilanteet voisi tulevaisuudessa ratkaista rakentavasti. (Elo 2012.) Uusia kokeiluja tarvitaan ja niitä pitää ennakkoluulottomasti ottaa käyttöön, jotta jokaisella olisi mahdollisuus olla oma itsensä.

Jukarainen, Syrjäläinen ja Värri (2012) toteavat kouluturvallisuutta käsittelevässä artikkelissaan, että kouluihin liittyvä turvallisuustutkimus on usein keskittynyt ongel-

miin ja uhkaaviin ilmiöihin. Kouluissa on laadittu varautumissuunnitelmia esimerkiksi tulipalojen ja pelastautumistilanteiden varalta sekä järjestyssääntöjä, jotka ovat tarpeellisia. Näiden ohella on vahvemmin huomioitava esimerkiksi kiusaamisen vastainen toiminta, aktiivinen vapaa-aika, hyvän luokkahengen rakentaminen sekä itseilmaisuuksiin rohkaisevat menetelmät, jotka tuottavat turvallisuuden tunnetta ja itsetuntoa tavalliseen arkielämään.

Turvallisuus tulisi nähdä yhtäläillä sekä sosiaalisena, osallisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyvänä, että humanistis-kulttuurisena, oppilaan ihmisarvoisuuteen ja identiteettiin liittyvänä ulottuvuutena. – – Tämä merkitsi myös turvallisuuskasvatuksessa kokonaisvaltaisempaa näkemystä.

Yhdymme artikkelin kirjoittajien näkemyksiin positiivisen ja rakentavan toimintakulttuurin tärkeydestä. Keskitymme työssämme nuoren sisäisten vahvuuksien löytämiseen, jolloin kiusaamisen vastainen toiminta ja hyvän luokkahengen rakentaminen tulevat huomioituiksi sosiaalisen vahvistamisen ja sosiaalisen pääoman kautta. Aktiivinen vapaa-aika ja itseilmaisuuksiin rohkaisevat menetelmät voivat puolestaan toteutua osaltaan esimerkiksi Green Caren avulla.

3 TOISEN ASTEEN OPPILAITOS KASVUYMPÄRISTÖNÄ

Keskitymme toisen asteen oppilaitokseen kasvuympäristönä. Nuoren tulevaisuuden muotoutumiseen vaikuttavat myös kaikki koulun ulkopuolella olevat yhteisöt ja toimintaympäristöt. Nuorisokasvatus sisältää laajasti erilaisia nuoren kasvuun sisältyviä näkökulmia, minkä vuoksi tuomme sen tässä esille. Ammatillinen koulutus ja asunto-latoiminta kuvaavat opinnäytetyömme toimintaympäristöä. Tarkastelemme myös nuorten elämään kuuluvien aikuisten ja ammattilaisten toiminnan vaikutusta nuoren elämään.

Nuorisokasvatus on kasvatuksen osa-alue, johon on kiinnitetty vähemmän huomiota kuin esimerkiksi varhais- ja aikuiskasvatukseen. Varhais- ja aikuiskasvatus ovat vaikiintuneet omiksi erityisiksi toiminta- ja teoria-alueikseen, mutta nuorisokasvatuksen yhtenäinen teoreettinen tarkastelu on rajoittunut vain koulukasvatuksen näkökulmaan. Nuorisokasvatus sisältää kuitenkin huomattavasti enemmän kuin vain koulu-ympäristön, sillä siihen kuuluvat nuorisotyön ja kansalaistoiminnan monet toimintakentät, kotokasvatus ja kaikki yhteiskunnan nuoriin kohdistamat kasvattavat vaikutukset. Nuorisokasvatusta on käsitelty hajallaan eri otsikoiden alla, esimerkiksi nuorisotyön tutkimuksessa, nuorisokulttuurien tarkastelussa, arvokasvatuksen alueella ja sosiaalipedagogiikassa. Tarvitaankin toimia, joilla kootaan yhteen erilaisia näkökulmia nuorten kasvuun, oppimiseen ja kasvattamiseen huomioimalla samalla myös yhteiskunnallinen konteksti. Tämä luo pohjaa ja rakentaa sisältöä nuorisokasvatukseen, jotta siitä kehittyy oma, huomioonotettava osa-alue. (Nivala & Saastamoinen 2010, 8.)

Nuorisokasvatuksen teoriapohja perustuu sosiaalipedagogiikkaan, jossa korostetaan kasvatuksen sosiaalista luonnetta. Painopiste on yksilön ja yhteisön suhteen tasapainoisessa voimasuhteessa. Sosiaalipedagoginen ajattelu kehittää nuorisokasvatusta erillisenä kasvatuksellisenä toimintana ja sitoo sen yhteiskuntaan myös kansalaiskasvatuksen kautta. Sen menetelmiä ovat nuoren yksilöllinen kohtaaminen ja työskentely nuorisoryhmän kanssa. Kasvatus on ensisijaisesti välitöntä vuorovaikutusta, kasvuoloihin vaikuttamista ja toimintaa, joka tähtää yksilön inhimillisen kasvun vahvistamiseen kaikilla elämän osa-alueilla. (Nivala & Saastamoinen 2010,171–174.)

Kouluilla on kaikkiin lapsiin kontakti, minkä vuoksi on erityisen tärkeää, miten lapsia koulussa opetetaan. Koulun yksi tehtävä on oppilaiden kasvattaminen yhteiskunnan jäseniksi. Tämä kasvuprosessi edellyttää oppilaiden erilaisia kokemuksia koulun ih-

missuhteissa. Kouluyhteisöllä on ratkaiseva vaikutus siihen, miten oppilaat ohjautuvat suhtautumaan toisiin ihmisiin ja yleensä elämää kohtaan. Kouluyhteisö siis tuo kokemuksia siitä, miten itse kukin pääsee ryhmän jäseneksi ja saa samalla osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksia. Ellei se toteudu, onko ainoa vaihtoehto pudota joukon ulkopuolelle. (Raatikainen 2011, 165–166.)

Koulu on avainasemassa sosioemotionaalisten taitojen kehittämisessä, sillä se tavoittaa suurimman osan nuorista. Tunnetaidot tukevat niin oppilaiden kuin opettajien psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. On tärkeää korostaa vuorovaikutustaitoja, sillä ongelmien takana ei läheskään aina ole tiedon puute, vaan vaikeudet käsitellä ja ymmärtää omia ja toisten tunteita. Tähän liittyy kyky kehittää eläytyvää kuuntelua koulukulttuurissamme. Nuoren tunteita voi kuohuttaa koulussa esimerkiksi se, ettei hänellä ole kavereita, uimahalliin meno pelottaa tai kotitehtäviä on liikaa. Kyse on siis arkisista asioista, jotka usein ohitetaan tai vähätellään. Näin toimiessaan opettaja estää nuorta sanoittamaan laajemmin ongelmaa, jonka takaa voi paljastua suurempiakin vaikeuksia. Eläytyvän kuuntelun omaava opettaja ei laita pistettä asiankäsitteilyyn, vaan hän kuuntelee ja rohkaisee nuorta jatkamaan pohdintaa kohti omanlaisen ratkaisun löytymistä. Eläytyvä kuuntelu avaa nuorelle mahdollisuuden tutkia itseään syvällisemmin. (Kuusela & Lintunen 2010, 120–122.)

Aaltonen (2011, 18) korostaa, että nuorten elämään osallistuvien aikuisten tulisi huomioida nuoruuden olevan mahdollisuuksien aikaa, jolloin voi rakentaa omanäköistä ja -tuntuista persoonaa. Tähän tarvitaan voimakasta tukea vanhemmilta ja muilta läheisiltä, jotta nuori kykenee työstämään lapsuudenaikaisia muistoja ja mahdollisia pettymyksiäkin ja kääntämään siten uuden sivun elämässään. Nuoruusiässä saadut vastavuoroiset tunnekokemukset vaikuttavat persoonallisuuteen ratkaisevalla tavalla. Kannattaa kuitenkin muistaa, että nuoret tarvitsevat ymmärrystä tunteilleen ja myös palautetta käytöksestään. Ei pitäisi kysyä kuinka paljon nuoriin sijoitetaan vaan miten sijoitetaan. Nuoriin sijoitetut varat palautuvat moninkertaisina yhteiskunnalle takaisin.

3.1 Ammatillinen koulutus

Valtaosa ammatillisessa koulutuksessa olevista aloittaa opiskelunsa 16-vuotiaana (Pirttiniemi 2011a, 61.) Tilastokeskuksen laskelman mukaan vuonna 2008 peruskoulun päättäneistä 42 % jatkoi opintojaan toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Ammattiin opiskelevien nuorten hyvinvointi on jakaantunut. Osa opiskelee urasuunnitelmansa mukaisesti tutkinnon, mutta osalle oman alan löytäminen vaatii aikaa ja

lisäopetusta, ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta tai pajajaksoja. Eri alojen asiantuntijat kehittävät nuorille vaihtoehtoisia tapoja suorittaa ammattitutkinto. Uudistuvassa opetussuunnitelmassa on mahdollista suorittaa osatutkintoja ja jatkaa opintoja työelämäjakson jälkeen. (Ranta 2011, 30–31.)

Joka vuosi noin 10 prosenttia ammattiin opiskelevista nuorista keskeyttää koulutuksen. Osa heistä vaihtaa koulutusalaan, mutta suurin osa keskeyttää opintonsa ainakin väliaikaisesti. Noin viisi prosenttia ikäluokasta ei jatka heti peruskoulun jälkeen opintojaan. Esimerkiksi ammattistartit ja työpajat toteuttavat omalta osaltaan yhteiskuntatakuuta estääkseen opintojen keskeyttämistä. Tärkeintä on kuitenkin parantaa opettajakoulutusta ja siten vahvistaa opettajan ja opiskelijan välistä suhdetta sekä lisätä opiskelun tukitoimia. (Pirttiniemi 2011b, 152–153.)

Ylä-Savon Ammattiopistossa voi kouluttautua lähes kolmeenkymmeneen eri ammattiin. Ammatillinen peruskoulutus kestää yleensä kolme vuotta ja lukion suorittaneella kaksi vuotta. Koulutus on laajuudeltaan 120 opintoviikkoa sisältäen työssä oppimista. Myös oppisopimuskoulutus on mahdollista. Opintojen jälkeen voi jatkaa opiskelua ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Ylä-Savon Ammattiopistolla on opiskelijoita yli 2 000 ja toimipisteitä on useita. (Ylä-Savon ammattiopisto A). Teimme opinnäytetyömme Ylä-Savon Ammattiopiston Peltosalmella sijaitsevaan toimipisteeseen Iisalmessa, jossa voi opiskella luonnonvara- ja ympäristöaloja. Peltosalmi sijaitsee noin 10 kilometriä Iisalmen keskustasta etelään päin.

Suomalaiset nuoret uskovat koulutukseen. Erityisesti ammatillinen koulutus kasvattaa nuoren ammatti-identiteettiä, joka puolestaan vahvistaa oman osaamisen kokemusta ja uskoa työelämässä pärjäämiseen. Lyhyetkin kiinnittymiset työelämään ovat merkittäviä oppimisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta. Ammatillinen koulutus on entistä suosittumpaa, joten kaikki nuoret eivät välttämättä saa opiskelupaikkaa. Toisaalta ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on myös yleistä. Ilman ammatillista koulutusta on vaikea työllistyä, mikä usein johtaa nuoren syrjäytymiseen yhteiskunnasta. (Kuronen 2010, 316, 331.)

Ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon tavoitteena on luoda yhteisöllisyydellä ja yksilöllisellä tuella turvallinen ja viihtyisä ympäristö. Opiskelijahuolto pyrkii mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistamaan erilaisia ongelmia ja puuttumaan niihin, mikä ehkäisee myös esimerkiksi koulutuksen keskeyttämistä, kiusaamista ja päihteiden käyttöä. Moniammatillinen yhteistyö on keskeinen opiskelijahuollon työskentely-

muoto. Tarvittaessa opiskelijalla on oikeus HOJKS:aan eli henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan, joka kuvaa sitä, miten opetus ja tukitoimet järjestetään ja millä perusteella. (Honkanen & Suomala 2009, 5, 24, 40–41.) Ylä-Savon Ammattiopistossa opiskelijahuolto sisältää muun muassa kasvatusohjaajan, terveydenhoitajan, lääkärin, psykologin, opinto-ohjaajan sekä koulukuraattorin palveluja. Tukipalvelut ovat tärkeä osa koulun toimintakulttuuria, sillä ne peilaavat nuorelle tavallaan pienoismallia yleisimmistä yhteiskunnallisista tukijärjestelmistä (Niivala 2006, 120–122).

Nuorten hyvinvointiin vaikuttavat kaikki ne yhteisöt, joiden kanssa nuori on tekemisissä. Asuinalue on yksi tutkituimmista nuoren elämän vaikuttajista, mutta koulu yhteisö on kuitenkin saanut kiinnostusta yhä enemmän osakseen viime aikoina. Koulun kontekstivaikutuksista voidaan erottaa kaksi erilaista vaikuttavaa tekijää. Oppilaisiin vaikuttaa toisaalta se, miten laajaa aktiivinen huomioiminen on ja toisaalta miten se jakaantuu. Tämä ilmenee esimerkiksi silloin kun tarkkaillaan sellaisen koulun ilmapiiriä, joka tukee ja vahvistaa oppilasta. Yksilöön vaikuttaa tällöin sosiaalisen tuen määrä ja toisaalta miten tuki koulussa jakaantuu. On pystytty osoittamaan, että korkea yhteenkuuluvuuden tunne voi lisätä nuorten mielialaongelmia, jos kaikki eivät koe yhtä tasapuolisesti yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteenkuuluvuuden tunteesta muodostunut positiivinen ilmapiiri kääntyy itseään vastaan, mikäli oppilaita ei kohdella tasavertaisesti. (Ellonen 2008, 57–58).

Edellä kuvattua näkökulmaa ei ole tuotu juurikaan yleisessä keskustelussa esille, vaikka sen tiedostaminen muun muassa ammatillisessa koulutuksessa toisi uutta sisältöä suomalaiseen koulukulttuuriin. Ammatillisessa koulutuksessa tähän tulisi erikoisesti kiinnittää huomiota, sillä nuoret kouluttautuvat työelämään, jossa vastaavat ulottuvuudet löytyvät. Negatiivinen työilmapiiri ja epätasaisesti jakautuva tuki aiheuttaa ongelmia kaikilla elämänalueilla. Asenteiden ja arvojen tarkistamista tulisi kuitenkin olla muuallakin kuin koulussa, jotta todellista muutosta tapahtuisi. Nuoren elämää tarkasteltaessa on huomioitava kaikki hänen elämänsä liittyvät toimintaympäristöt.

Ryhmätyöskentely on kouluissamme vähäisempää kuin yksin toimiminen. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että kulttuurissamme suositaan enemmän oman edun ajattelua yhteisvastuullisen asenteen sijaan. Kouluissa on vielä nykyäänkin vallalla myös autoritääriin ilmapiiri, mikä estää oppilaiden osallistumista itseään koskevaan päätöksentekoon. Kannattaakin kiinnittää huomiota päivittäisiin toimintatapoihin luokissa ja vapaa-ajalla, jotta edesautetaan aktiivisen ja yhteistyökykyisen lapsen ja nuoren kehittymistä. Tämä luo nuorelle mahdollisuuksia kehittää itseään ja antaa tilaa toisille

tehdä samoin. (Nivala 2006, 119–120). Kouluterveyskysely tukee tätä näkemystä, sillä kouluterveyskyselyn mukaan nuoret eivät tiedä miten voisivat vaikuttaa oppilaitoksensa asioihin.

Koulumaailmaa on alettu 2000-luvun puolella kehittää tuomalla sinne sosiaalipedagogista toimintaa, joka ottaa huomioon ihmisen kokonaisvaltaisesti. Keskeistä siinä on ihmisen kuuluminen yhteisöön eli yhteisöjen kehittäminen tukemaan jäsentensä kasvua ja hyvinvointia. Toiminnalla on tavoiteltu huomion kiinnittämistä erityistä tukea tarvitseviin oppilaisiin sekä koulun kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen. Ongelmana on ollut, että kehittämisprojektit ovat olleet tavallaan itsenäisiä, irrallisia kohteita, jotka eivät ole juurtuneet koulun toimintakulttuuriin. (Kurki ym. 2006, 150–151.) Kehittämismyönteisyys osoittaa kuitenkin tahtoa muutokseen ja toimintatapojen kriittiseen tarkasteluun.

3.2 Asuntolatoiminta

Suomessa ammatillisten oppilaitosten asuntoloissa asuu yli 10 000 nuorta. Enemmistö heistä on alaikäisiä ja välimatka kotipaikkakunnalle on niin pitkä, ettei päivittäinen kulkeminen kouluun ole mahdollista. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava opiskelijoiden turvallisuudesta ja viihtyvyydestä opiskelija-asuntoloissa, mikä edellyttää jatkuvaa valvontaa. Useimmiten valvonnasta vastaavat asuntolahenkilökunta ja vapaaajan ohjaajat, mutta myös pelkästään vartiointiliikkeet, jolloin opiskelija-asuntolatoiminnan kasvatuksellisuus ei toteudu. Opiskelijaa tukevissa oppilaitoksissa järjestetään myös ohjattua harrastustoimintaa. (Pirttiniemi 2011, 61–62.) Ammatillisesta koulutuksesta säädetyn lain 37 § määrittää, että ”asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa on opiskelijalle maksutonta” (Finlex 2012).

Ylä-Savon Ammattiopistolla on asuntolatoimintaa Iisalmessa, Peltosalmella ja Kiuruvedellä. Asuntoloissa asuu yhteensä noin 350 oppilasta ja opiskelijoita on Ylä-Savosta sekä lähiseudulta. Erityisesti luonnonvara-alalle opiskelijoita tulee ympäri Suomen. Asunnot ovat soluhuoneistoja ja niissä on peruskalusteet. Yhteisissä tiloissa on jääkaapin ja liedin lisäksi televisio ja huoltotiloissa on mahdollisuus pestä pyykkiä. Asuntolatoiminta on kasvatusohjaajan ja asuntolaohjaajien vastuulla. Opiskelijat voivat osallistua ammattiopiston järjestämään kerhotoimintaan, käyttää erilaisia liikuntatiloja sisällä ja ulkoalueilla sekä hyödyntää kunkin paikkakunnan harrastustoimintaa. Yhteistä toimintaa järjestetään vuosittain opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan. (Ylä-

Savon ammattiopisto B.) Peltosalmen asuntolassa asuu maatalous-, maanrakennus- ja eläintenhoitajaopiskelijoita.

Vehviläisen (2012, 10–11, 13–14) tuoreen selvityksen mukaan lähes kaikilla asuntolaohjaajilla on ammatillinen koulutus. Yleisin on koulu- tai opistoasteen koulutus. Vajaat 70 prosenttia asuntolaohjaajista kuuluu oppilaitoksensa opiskelijahuoltoryhmään. Yleisimmät työnimikkeet ovat asuntolaohjaaja ja asuntolahoitaja, mutta myös muita nimikkeitä käytetään. Asuntolatoiminnan lisäksi asuntolaohjaajat pitävät yhteyttä opiskelijoiden koteihin ja ohjaavat tarvittaessa erityispalveluihin. Lisäksi he usein suunnittelevat ja ohjaavat oppilaitoksen vapaa-ajan ohjelmaa. Asuntoloissa on keskimäärin 34 opiskelijaa yhden asuntolaohjaajan vastuulla. Tietyn työnimikkeen käyttäminen on oppilaitoksen arvovalinta ja imagokysymys. Nuori saa asuntolahenkilöstöstä erilaisen mielikuvan, jos häneen ottaa yhteyttä majoitusvastaava tai asuntolaohjaaja. Työnimikkeen valinta ei ole samantekevää, sillä se kertoo myös työn sisällöstä ja työn saamasta arvostuksesta yhteisössään.

Asuntolatoimintaa on kehitetty esimerkiksi Nuortenakatemia-hankkeilla, joissa tuotettiin opas asuntolaohjaajalle ja asuntolatoiminnan kehittämisen malli. Asuntolaohjaajan oppaassa on hyviksi havaittuja käytäntöjä ja kokemuksia nuorten auttamisesta ja kannustamisesta tekemään itse ja toiminaan aktiivisesti asuntolassa asuessaan. Opas helpottaa työntekijää asuntolaohjaajan roolin hahmottamisessa, asuntolan vuoden suunnittelussa, asukkaiden ryhmäyttämisessä ja nuorten oman toiminnan tukemisessa. Toisen hankkeen tuloksena on luotu ”nuorten oman toiminnan kehittämisen malli toisen asteen ammatillisten oppilaitosten asuntoloihin”, jossa esitetään, kuinka asuntolatoimintaa voisi kehittää nuorten tarpeista lähtien ja innostamalla nuoria toimintaan. Malli perustuu aitoon tarpeeseen ja opiskelijoiden, asuntolan työntekijöiden ja johdon yhteistyöhön. (Nuortenakatemia.)

Molempien hankkeiden oppaat ovat mielenkiintoisia oman työmme kannalta ja huomioimme niiden näkökulman, mutta emme käyttäneet niitä työmme pohjana. Erityisen kiinnostava on nuorten oman toiminnan kehittämisen malli. Sen mukaan kehittäminen alkaa nuorten, asuntolanohjaajien ja asuntolatoiminnasta vastaavien näkemyksien selvittämisestä. Näkemykset selvitetään haastatteluilla ja haastattelujen tarjoaman tiedon perusteella luodaan yhteinen näkemys ja tietämys kehittämiskohteesta.

3.3 Asuntolakurssi

Ylä-Savon Ammattiopiston asuntolakurssi sisältää 32 oppituntia ja opiskelijat saavat siitä yhden opintoviikon vapaasti valittaviin opintoihinsa. Kursseja on pidetty asuntolassa asuville ensimmäisen vuoden opiskelijoille vuodesta 2006 alkaen ja ne ovat muodostuneet yksittäisistä toisiaan tukevista tapahtumista ja esittelyistä. Kurssin sisältö on tarpeellinen kaikille asuntolassa asuville, mutta kaikki nuoret eivät kuitenkaan ole hyödyntäneet kurssin tarjoamia mahdollisuuksia. Toimeksiantajan mielestä tärkeitä läpi käytäviä asioita kurssilla ovat erityisesti asuntolan säännöt ja arkielämän taidot. Myös turvallisuus on tärkeää ja siihen liittyen asuntolassa järjestetään poistumisharjoituksia ja asukkaat koulutetaan noudattamaan palo- ja pelastusasioiden sääntöjä ja normeja. Asioiden läpikäyminen on Suomessa oppilaitosten ja asuntolaohjaajien omassa harkinnassa, joten kukaan ei velvoita järjestämään kurssia. Sen vuoksi eri oppilaitosten kursseja on vaikea verrata keskenään.

Ylä-Savon Ammattiopiston aikaisemmat kurssirungot ovat kaikki keskenään erilaisia sisältäen 9–14 teemaa. Käytämme tässä alkuperäisiä teemojen nimiä. Ensimmäinen käsiteltävä asia on kaikissa asuntolan järjestyssääntöihin ja yleisiin käytäntöihin tutustuminen ja yhdessä asuminen. Kaikkiin aikaisempiin kursseihin on sisältynyt tutustuminen opiskelukaupunkiin kiertoaajelun kautta, siivous ja Saku ry:n toimintaan tutustuminen. Saku ry on Suomen Ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto ja Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä on sen jäsen. Toiminnassa ovat mukana opiskelijat ja henkilöstö. (Saku ry.)

Poliisi, päihteet, terveyspaketti, eri kerhoihin osallistuminen ja tapahtuman suunnittelu ja järjestäminen ovat myös olleet kaikissa kursseissa. Kaksi kertaa kurssiin on sisältynyt asuntolan kestävä kehitys ja yhden kerran nuorten raha-asiat. Kurssi on päättynyt toteutettuun tapahtumaan, pikkujouluihin, ja kurssitodistusten jakoon. Kurssia ovat suunnitelleet ja toteuttaneet asuntolaohjaajan ohella kuraattori ja terveydenhoitaja. Tarvittaessa mukana on ollut oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen eri edustajia.

Kurssin teemat on koottu taulukkoon 1, jossa näkyy myös se, kuinka usein aihe on sisältynyt kurssiin. Kurssin sisältö kertoo siitä, että kurssissa on haluttu painottaa perusasioita, jotta asuntolan arki toimisi ja kaikkien olisi turvallista asua asuntolassa. Usein toistuvat teemat ovat tarpeellisia ja aina ajankohtaisia nuorille. Toistuvuus kertoo myös siitä, ettei sisältöön ole tehty merkittäviä muutoksia vuosien aikana.

TAULUKKO 1. Aikaisempien kurssiin sisältyneiden teemojen aiheet ja niiden toistuvuus

Kursseilla käsitellyt teemat 2006–2011	Toistuvuus
Asuntolan järjestyssäännöt, yleiset käytännöt ja yhdessä asuminen	6
Kiertoajelu opiskelukaupungissa	6
Siivous	6
Saku ry:n toimintaan tutustuminen	6
Poliisi	6
Päihteet	6
Terveyspaketti	6
Eri kerhoihin osallistuminen	6
Tapahtuman suunnittelu ja järjestäminen	6
Asuntolan kestävä kehitys	2
Raha-asiat	1
Kurssitodistusten jako	6

4 NUOREN OMAN POLUN VAHVISTAMINEN

Painottamme positiivisten voimavarojen merkitystä nuorelle, ajatuksella ”jokainen on jossakin hyvä”. Olemme rajanneet tarkastelumme sosioemotionaalisen vahvistamisen, sosiaalisen pääoman sekä identiteetin ja itsetunnon, koska työmme ajatuksena on vahvistaa nuoren käsitystä itsestään. Green Care-ajattelun tavoitteena on tiedostamattomien voimavarojen löytäminen ja se tuo tulevaisuuden näkökulman työhöme.

4.1 Sosiaalinen vahvistaminen

Lundbom ja Herranen (2011, 5–6) lähestyvät kirjassaan sosiaalista vahvistamista ehkäisevän työn näkökulmasta toteamalla, että yksiselitteisen määritelmän antaminen käsitteelle on vaikeaa ja kenties tarpeetontakin. Elämme ajassa ja yhteiskunnassa, jossa jatkuvat muutokset jylläävät. Lisäksi polarisaatio jakaa entistä selvemmin yksilöitä eriarvoiseen asemaan. Jokainen meistä voi jossakin elämän vaiheessa tarvita sosiaalista vahvistamista tuen, ohjauksen ja neuvonnan ohella. Sosiaalisen arvon syntyminen edellyttää ryhmiä ja tukiverkostoja. Vastaavasti sosiaalisen hyvän syntymisen edellytyksenä voidaan pitää sitä, että yhteiskunnassa arvostetaan sosiaalisuutta ja että se halutaan säilyttää muutosten keskellä. (Kotiranta, Niemi & Haaki 2011, 8.)

Sosiaalisessa vahvistamisessa painottuvat hyvinvoinnin ja yhteisöjen tärkeys sekä yksilöiden arjen hallinnan kysymykset. Ehkäisevässä työssä korostuvat tarvittavat taidot yksilöiden ja yhteisöjen sosiaaliseen tukemiseen, osallistumiseen ja toimintakyvyn kehittämiseen. Toimintakykyisyyden säilyttäminen ja tunne oman elämän hallinnasta on oleellista eläessämme yhteiskunnallisen epävarmuuden ja erilaisten muutosten keskellä. Yksilöllisen vahvistamisen lisäksi sosiaalinen vahvistaminen on makrotason toimintaa, jolloin voimme tehdä asioita toisin ja sitä kautta myös muuttaa maailmaa. Sosiaalista vahvistamista tapahtuu eri sektoreilla, mutta kohtaamisen, kuuntelemisen, kysymisen, keskustelun taidot mahdollistavat työn onnistumisen. Näiden lisäksi on huomioitava myös yksilöiden ja yhteisöjen olosuhteet ja laajempi konteksti. Sosiaalinen vahvistuminen on kokemuksena subjektiivinen ja voimaannuttava ja sen avulla pyritään parempaan elämään. (Lundbom & Herranen 2011, 10–11, 13.)

Sosiaalinen vahvistaminen ei ole ikään sidottua vaikka usein tutkijoiden ja asiantuntijoiden näkökulmat painottuvatkin lapsiin ja nuoriin. Nuorisolaki määrittelee sosiaalisen vahvistamisen nuorille suunnattuina toimenpiteinä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sosiaalinen vahvistaminen on prosessi, jossa nuoren elämäntilannetta parannetaan asteittain ja nuoren luvalla. Nuorten elämäntaitojen parantamisen lisäksi puhutaan elämönhallinnasta ja sen vahvistamisesta fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten taitojen sekä taloustietämyksen kautta. Psyykkistä osaamista voidaan rakentaa tukemalla nuoren identiteettiä, realistista minäkuvausta, itsetuntoa ja itsetuntemusta. (Mehtonen 2011, 16–19.)

Mehtonen (2011, 13) kertoo sosiaalisen vahvistamisen olevan ehkäisevää työtä, josta esimerkkeinä ovat varhainen puuttuminen, elämän nivelvaiheiden tunnistaminen, korjaava toiminta ja moniammatillinen työ ja erilaisten verkostojen kehittäminen asiakaslähtöisesti. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan paikallistasolla toteutettavaa eri toimialojen viranomaisten yhteistyötä. Mukana ovat sekä kunnalliset että valtion viranomaiset sekä kirkon paikallisviranomaiset niin halutessaan. Monialainen yhteistyö koskee lain tasolla vain viranomaisia ja kaikissa kunnissa on oltava velvoitteet täyttävät palvelut nuorille. Yksityisillä palveluntuottajilla ei ole lakiin perustuvaa toimintavelvoitetta ja niiden toiminta on erilaista eri paikkakunnilla. Toimiva ja tehokas yhteistyö edellyttää ammattilaiselta uskallusta kyseenalaistaa omaa toimintaansa. Työntekijän on katsottava asioita uusista näkökulmista ja oltava avoin uuden löytämiselle esimerkiksi luovuuden keinoin. Yhteistyö vaatii uutta asennetta, osapuolten keskinäistä luottamusta ja toisten ammattiosaamisen kunnioittamista. (Aaltonen 2011, 25–27.)

Käytännön esimerkkejä ehkäisevästä työstä ovat esimerkiksi Lähde – voimaa matkalle - ja Tuunaa kylä! -hankkeet. Lähde – voimaa matkalle -hanke toimii Pohjois-Savon alueella ja sen tavoitteena on työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Hankkeessa kehitetään syrjäytymistä vähentäviä toimintamalleja, palvelukokonaisuuksia ja uutta toimintakulttuuria viranomaisten, kolmannen sektorin, nuorten ja työnantajien kanssa. (Lähde – voimaa matkalle. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman projektin kuvaus.) Tuunaa kylä! -hanke on Ylä-Savon Veturi ry: en nuorisohanke, jonka tavoitteena on maaseudun nuorten toimintamahdollisuuksien kehittäminen. Hanke pyrkii vastaamaan mahdollisimman suuren nuorisoryhmän tarpeisiin ja aktivoimaan heitä toimimaan omalla alueellaan. Hanke haluaa tarjota nuorille mahdollisuuksia tehdä ”omia juttuja omalla tavalla” eli nuorille tarjotaan tietoa, toimintamahdollisuuksia ja uusia kokemuksia. (Tuunaa kylä! -nuorisohanke, hankesuunnitelma.)

Nuorelle ihmissuhteet ovat erityisen tärkeitä, sillä niiden kautta hän peilaa itseään ja kehittää samalla vuorovaikutustaitojaan. Nuori tarvitsee myös hyväksyntää, tunnetta että hän kelpaa. Jos hän ei saa tukea ja välittämisen tunnetta omalta perheeltään, hän hakee sitä ystäviltaan. Tytöt turvautuvat usein poikia enemmän ystävilta saatuun tukeen. Tämä ei kuitenkaan vähennä käyttäytymisen ongelmia tai oireilua. Näin ollen pelkkä ystävien tuki ei riitä nuoren selviytymiseen, vaan hän tarvitsee myös perheen tukea ja kiinnostusta rinnalle. (Juppi 2011, 232.) Arvonen (2011, 14–15) on haastatellut Anna-Liisa Lämsää, joka on tutkinut nuorten syrjäytymistä väitöskirjassaan. Lämsän havainto on, että sosiaalinen verkosto on avainasemassa nuoren elämässä. Huono-osaisuuden taustalla ovatkin usein ongelmat sosiaalisessa verkostossa tai sosiaalisen verkoston haurastumisessa. Myös Lämsän mielestä aikuiskontaktit ovat lapsen ja nuoren kasvun kivijalka. Vaikka nuoruudessa kavereiden merkitys kasvaa, aikuisen ja vanhemman merkitys ei vähene.

4.2 Sosiaalinen pääoma ja Green Care

Sosiaalinen pääoma ymmärretään sosiaalisiksi voimavaraksi, joka muodostuu ihmisten välisissä suhteissa. Sitä on nostettu aktiivisesti fyysisen, taloudellisen ja inhimillisen pääoman rinnalle. Sosiaalista pääomaa on usein määritelty aikuisten näkökulmasta. Lapsia ja nuoria ei voi kuitenkaan verrata yhtä homogeenisena joukkona suhteessa heidän sosiaalisiin suhteisiinsa kuin aikuisia. Vaikuttavathan erot esimerkiksi sukupuolella, iässä ja kulttuurisessa taustassa siihen, miten lapsi tai nuori hahmottaa maailmaa. Lasten ja nuorten arki rakentuu erilaisissa yhteisöllisissä suhteissa perheen, toveripiirin ja koulun ympäristössä. Erilaiset virtuaaliyhteisöt ovat myös nykyään nuorten arkipäivää. Nuoria ei voi ymmärtää kovin hyvin, jos jättää huomioimatta kaikki ne vaihtuvat kontekstit, jotka ympäröivät ja muokkaavat heidän kokemuksiinsa. Nuorille yhteisö on enemmän sosiaalinen kuin maantieteellinen käsite. (Ellonen 2008, 31–38, 42.)

Sosiaalisen pääoman käsite yhdistää useita teoreettisia käsitteitä ja tieteenaloja mahdollistaen uudenlaiset rajanylitykset myös nuorisotutkimuksessa. Se tuo käytäntöjen kautta esille sosiaalisten verkostojen ja nuorten hyvinvoinnin väliset yksilölliset yhteydet. Nuoren toiminta- ja elinympäristöä on tarkasteltava monipuolisesti. Tällöin lasten ja nuorten näkemykset toimintaympäristöistään hyvinvointikokemusten rakentajina korostuvat, mikä rakentaa heidän omaa henkilökohtaista sosiaalista pääomaansa. Sosiaalinen pääoma pitäisi nähdä voimavarana, joka edistää lasten ja nuorten hyvinvointia heidän omasta näkökulmastaan. Sosiaalityön tavoitteena on

ottaa käyttöön erilaisissa yhteisöissä piilevä ja tiedostamaton sosiaalinen pääoma. (Forsberg, Ritala-Koskinen & Törrönen 2006, 244–247.)

Forsbergin ym. (2006, 237–240) mukaan opettajalta saatu sosiaalinen tuki, kouluyhteisön sosiaalinen kontrolli ja koulun ja kodin välinen yhteistyö on sosiaalista pääomaa. Sosiaalinen pääoma ehkäisee tai vähentää esimerkiksi koulukeskeytyksiä, nuorisotyöttömyyttä ja mielialaongelmia vaikuttaen koulumenestykseen positiivisesti. Sosiaalinen pääoma näyttäytyy esimerkiksi turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteina, hyvänä ilmapiirinä, aikuisten kiinnostuksena nuorten elämään ja yhteisenä aktiivisena osallistumisena. Sosiaalista pääomaa ei ole juurikaan tutkittu lasten tai nuorten näkökulmasta. Sen sijaan esimerkiksi Alanen, Salminen ja Siisiäinen (2007) ovat selvittäneet teoksessaan sosiaalisen pääoman käsitettä laajasti myös suhteessa taloudelliseen ja kulttuuriseen pääomaan ja myös eri elämänvaiheiden kautta.

Luonto tuo esille ihmisen omat voimavarat, joita tarvitaan haastavissa elämäntilanteissa (Green Care Finland). Green Care -toiminnan ytimen muodostavat yhteys luontoon, luontoympäristöön liittyvä toiminta, kokemuksellisuus ja oppiminen sekä yhteisön tarjoama osallisuuden tuntu kanssaihmiesten tai paikan kautta. Toiminta on aina tavoitteellista. Toiminnan tavoitetaso päämääränä voi olla parantava, kuntouttava, voimaannuttava, vahvistava, ennaltaehkäisevä tai kasvattava toiminta. Toiminta voi olla ohjattua tai itsenäisesti toteutettavaa tai omaehtoista luonnossa liikkumista ja oleskelemista. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveennummi 2011, 322–326.)

Green Care edistää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua luonnon elvyttävyyden sekä osallisuuden ja kokemuksellisuuden kautta. Vaikka toiminta usein sijoittuikin luontoon tai maatilalle, luonnon elementtejä voidaan tuoda ja käyttää myös kaupunki- ja laitospäristöissä. (Green Care Finland.) Green Care voisi käyttää laajemminkin terapiapalveluissa, kuntouttavassa työtoiminnassa, ennaltaehkäisevässä ja terveyttä tukevassa toiminnassa ja kasvatuspalveluissa (Soini ym. 2011, 321–322). Ammatillisessa koulutuksessaakin luontoa tulisi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan tuomalla se tietoisesti lähemmäksi oppilaan arkea, koska siihen on Suomessa hyvät edellytykset ja se vaikuttaa laajasti nuoren hyvinvointiin.

Hollannissa tehdyssä tutkimuksessa oli tarkoituksena tuoda esiin miten voimaannuttavat ja vahvuuksiin keskittyvät käytännöt toimivat hoivamaatiloilla ja millaisia tuloksia niillä voidaan saavuttaa. Tutkimuksessa haastateltiin mielenterveysasiakkaita, lastensuojelutaustan omaavia nuoria ja ikäihmisiä. Haastatteluissa oli mukana 41 asiakasta, 33 hoivamaatilallista ja 27 terveysalan ammattilaista. Tutkimuksessa mukana ol-

leet nuoret kertoivat, että maatilán työtehtävät mahdollistavat luontevan rytmin arkeen. Nuoret arvostavat maatilaympäristön hiljaisuutta ja tilaa, jolloin heillä on mahdollisuus halutessaan myös olla yksin. Oleellista on yhdistää tavallinen työ turvalliseen yhteisöön ja aktivoivaan ympäristöön, mikä harjaannuttaa ottamaan vastuun omista valinnoista. Pilottitutkimus osoitti, että tila, rauha, luonto ja eläimet ovat merkityksellinen lisä sosiaalityön tukimuotoihin ja ne soveltuvat erilaisille asiakasryhmille. Tuen merkittävyyteen vaikuttivat myös maatilán isäntäväki persoonina, yhteisöllisyys, ympäristön epävirallisuus sekä käytännölliset ja monipuoliset työtehtävät vehreässä ympäristössä. Hoivan ja Green Care -toiminnan yhdistelmät ovat ainutlaatuisia. Hoivamaatilat edistävät hyvän elämän elementtejä ja ne voivat olla innovatiivisia esimerkkejä voimaannuttavista ja vahvuuksiin keskittyvistä yhteisöllisistä työmenetelmistä. (Hassink, Elings, Zweekhorst, van den Nieuwenhuizen & Smit 2010.)

Green Care on Euroopassa suhteellisen hyvin tunnettu sosiaalialan kuntouttava ja hoivaa tuottava toimintamalli. Edellä mainittu hollantilainen tutkimus todentaa huomiomme, että tietoisella luonnon hyödyntämisellä on mahdollisuus vaikuttaa ratkaisevasti ihmisen hyvinvointiin. Suomessa vastaava toiminta ei ole saanut yhtä innostunutta vastaanottoa ja arvostusta, eikä se vielä ole levittäytynyt maahamme otollisista olosuhteista huolimatta. Toimiala on Suomessa kasvavan kiinnostuksen kohteena, minkä vuoksi alalle tarvitaan sekä koulutusta että toiminnan pilottihankkeita. Senni-hanke on sosiaalialan työllistämisen- ja tuotekehitysprojekti Green Care -menetelmin. Hankkeen ensisijainen tavoite on yhdessä alalla olevien Green Care -yrittäjien ja yrittäjiksi aikovien kanssa kehittää ja testata toimivia, asiakaslähtöisiä hyvinvointipalvelumalleja yhteistyössä sosiaalitoimen, kohderyhmien ja muiden alalla työskentelevien tahojen kanssa. Yrittäjien niin sanottua hiljaista tietoa hyödynnetään tuotekehitysprojektissa. (Senni: sosiaalialan työllistämisen- ja tuotekehitysprojekti Green Care -menetelmin.)

Soini ym. (2011, 327–330) esittävät, että Green Care on sosiaalinen innovaatio, jossa uudella tavalla yhdistyvät menetelmät, toimialat ja palvelujen tuottajat. Se uudistaa olemassa olevia palveluja ja luo uusia palvelumuotoja ja -menetelmiä. Vanhat ideat otetaan käyttöön uudella tavalla eri toimijoiden tarpeista ja niihin kehitetyistä ratkaisumalleista käsin eikä esimerkiksi hallinnon tai lainsäädännön innoittamana. Tutkimushaasteeksi Soini ym. määrittelevät Green Caren yhteiskunnallisten vaikutusten tunnistamisen ja niiden taloudellisen arvottamisen. Tarvitsemme uudenlaista ajattelua, rajanylityksiä ja toimintatapoja sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa, lainsäädännössä ja palveluntuottajien keskuudessa. Erityisesti maaseutu- ja sosiaali-

politiikan välinen keskustelu on kuitenkin vähäistä. Toimiva yhteistyö vaatii asianosaisilta kykyä kompromisseihin ja taitoa arvostaa toisen osaamista.

Meille suomalaisille luonto on aina ollut tärkeä osa elämää ja suomalaista arkea. Luontoa pidetään helposti itsestäänselvyytenä eikä niin ymmärretä sen tuomaa lisäarvoa. Perhekotiyrittäjä Leena Taavitsainen kuvasi Maaseudun tulevaisuudessa 9.10.2011 Green Care -ajattelun ideaa. Hänen mukaansa tarkoitus ei ole muuttaa ihmistä, vaan löytää ihminen sieltä sisältä. Green Care tuo nuorisotyöhön, nuorten sosiaalisen pääoman vahvistamiseen ja toimeksiantajamme tarjoamaan palveluun uuden ja tuoreen näkökulman. Green Care tarjoaa mahdollisuuden nuorten elämäntilanteen ja elämäntapojen edistävälle toiminnalle.

Fyysinen ympäristö muodostaa oman erityisen vuorovaikutustavan myös kouluissa opettajan ja oppilaiden välille. Luontoympäristön hyödyntäminen kouluissa mahdollistaa oppilaiden oman tietämyksen hyödyntämisen. Opetuksessa voidaan käyttää tietolähteinä opiskelijoiden omia kokemuksia ja havaintoja eli koulun ulkopuolella hankittua osaamista. ”Oppimisen ympäristöjen välisten rajojen ylittäminen avaa samalla koulua oppilaiden arjen suuntaan.” Teoriatiedon ja oman tietämyksen yhdistäminen tuo opiskelijalle arvostusentunteen omasta osaamisesta ja sen käyttöönotosta. Näin koulu tukee myös monipuolisten ja eri tilanteisiin sopivien vuorovaikutustapojen osaamista ja levittäytymistä nuorten arkeen. (Kumpulainen ym. 2011, 36, 40, 41.) Luonnonvara-alojen opiskelijoilla on jo usein kouluun tullessaan runsaasti tietoja ja taitoja tulevaan työympäristöön liittyen, mikä kannattaa hyödyntää ja huomioida niin opetuksessa kuin asuntolaelämässäkin. Tietotaidon arvostaminen myös motivoi opiskelijoita.

4.3 Itsetunnon ja identiteetin vahvistaminen

Ongelmien ja sairauksien sijaan on tärkeää painottaa elämäntaitoja nuoren arjessa eli tukea nuoren tunnetaitojen, itsetunnon, itsetuntemuksen ja ihmissuhdetaitojen kehittämistä ja kehittymistä. Myös hyvän mielenterveyden taitoja voi opetella. Näitä taitoja ovat esimerkiksi itsensä arvostaminen, itsetunto, vuorovaikutustaidot, kognitiivinen ja emotionaalinen kyvykkyys, myönteisyys, joustavuus, toiveikkuus, kyky tehdä työtä ja harrastaa, halu oppia, ja halu vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin. (Salonen 2011, 18.) Myös Lappalainen-Lehto, Romu ja Taskinen (2008, 37) toteavat, että nuoruuden haastavissa kehitysvaiheissa on erityisen tärkeää, millainen nuoren itsetunto on, millaista identiteettiä ja elämäntapaa nuori rakentaa ja onko hänellä

elämässään turvallisia pätemisen alueita ja mielihyvää antavia asioita. Näiden turvin nuoren on helpompi toimia aidosti oman tahtonsa mukaan, esimerkiksi valita tupakaton tai päihteetön elämäntapa.

Itsetunto on kuin ajatus. Se on koko ajan muuttuva ja näkymättömyydestään huolimatta jatkuvasti läsnä. Se vaikuttaa ihmiseen itseensä, hänen olemukseensa, ajatuksiinsa ja tekoihinsa ja myös toisten ihmisten käsitykseen hänestä. Itsetuntoa voi rakentaa ja itsetuntotyö on osa kasvatustehtävää. Tärkeintä on keskittyä lapsen ja nuoren vahvuuksien tukemiseen, ei heikkouksien kaivelemiseen. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 8, 12,16.) Nuoria on kannustettava suuntaamaan katseensa omiin henkilökohtaisiin taitoihin ja ominaisuuksiin, sillä niin nuori alkaa vähitellen välittää itsestään ja näkemään itsessään olevan potentiaalisen hyvän.

Identiteetti on ihmisen käsitys itsestään ja suhteestaan minuuteensa, sosiaaliseen ympäristöönsä ja kulttuuriinsa eli siihen kokonaisuuteen, jonka keskellä itse kukin elää. Identiteetti tarkoittaa jotain vakaata, ihmisen sisäistä tunnetta. Se on kuin puunrunko, jonka ympärille rakentuvat elämän kokemukset ja tulkinnat. Nuori tarvitsee pysyvyyden, perusluottamuksen ja välittämisen tunteita ympäristöstään pystyäkseen rakentamaan häntä kannattelevan vahvan rungon. Identiteetin rakentuminen on pitkä, monimuotoinen kehitysprosessi. Nuori omaksuu läheisiltä ihmisiltä toimintatapoja, asenteita ja arvoja, joita hän peilaa omassa ympäristössään. Osallistumme itse enemmän tai vähemmän aktiivisesti itseämme koskevien asioiden tuottamiseen ja ylläpitämiseen; olemme paitsi sosiaalisia objekteja, myös sosiaalisia subjekteja. (Kotiranta ym. 2011, 85–86.)

Aktiivisena subjektina toimiminen kasvattaa Kumpulaisen ym. (2011, 36–37) mukaan toimijuuteen, johon liitetään usein esimerkiksi aktiivisuus, osallisuus, vaikutus- ja valinnanmahdollisuus sekä vapaaehtoisuus. Toimijuus on sisäinen tunne siitä, että elämä on omassa käsissä eikä toisen vietävissä ja sillä on myös vaikutusta identiteetin muodostumiseen. Koulujen on kasvatettava nuoria toimijuuteen arvostamalla nuorten mielipiteitä, aloitteita ja päätöksiä, jolloin nuori oppii toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti. Nuoren on saatava olla enemmän kuin kasvatuksen tai koulutuksen kohde. Samalla kun koulu tukee nuoren identiteettiä, se vahvistaa nuoren valmiuksia pärjätä myös koulun ulkopuolella. Koulukokemukset määrittävät ihmisen käsitystä itsestään oppijana ja persoonana läpi elämän.

Sosiaalityönkin tehtäväksi mielletään nykyään identiteettityössä auttaminen; yritetään yhdessä työstää asiakkaan kanssa elämästä vähintään selviytymistarina. Työstetään

elämäntarinaa, yritetään jäsentää siihen jokin punainen lanka ja suunta. Pohditaan, miten juoni voisi kehittyä ja millaisia realistisia mahdollisuuksia nykyhetkestä voisi avautua. Näin saadaan ehkä kasvatettua asiakkaan itsetuntemusta ja -luottamusta ja kenties hän saa kammettua elämänsä parempaan suuntaan. Lopullinen tavoite on, että asiakas omaksuu jälleen itse vastuun kertomuksestaan entistä määrätietoisempänä kertojana pystyen hahmottamaan mielen ja juonen elämälleen. Tämä on eräs olennainen nykyaikaisen itsemääräämisen ulottuvuus. Itsemääräämistä on se, että toimii aktiivisesti oman elämänsä käsikirjoittajana. (Kotiranta ym. 2011, 180–181.) Tämä tarkoittaa meidän työssämme sitä, että opiskelija saa valmiuksia ottamaan vastuuta elämästään ja valinnoistaan suoritettuaan kurssin ja me keinoja pohtia miten sosionomi pystyy entistä paremmin tukemaan asiakkaita oman polun löytämisessä.

5 ASUNTOLAKURSSIN KEHITTÄMINEN

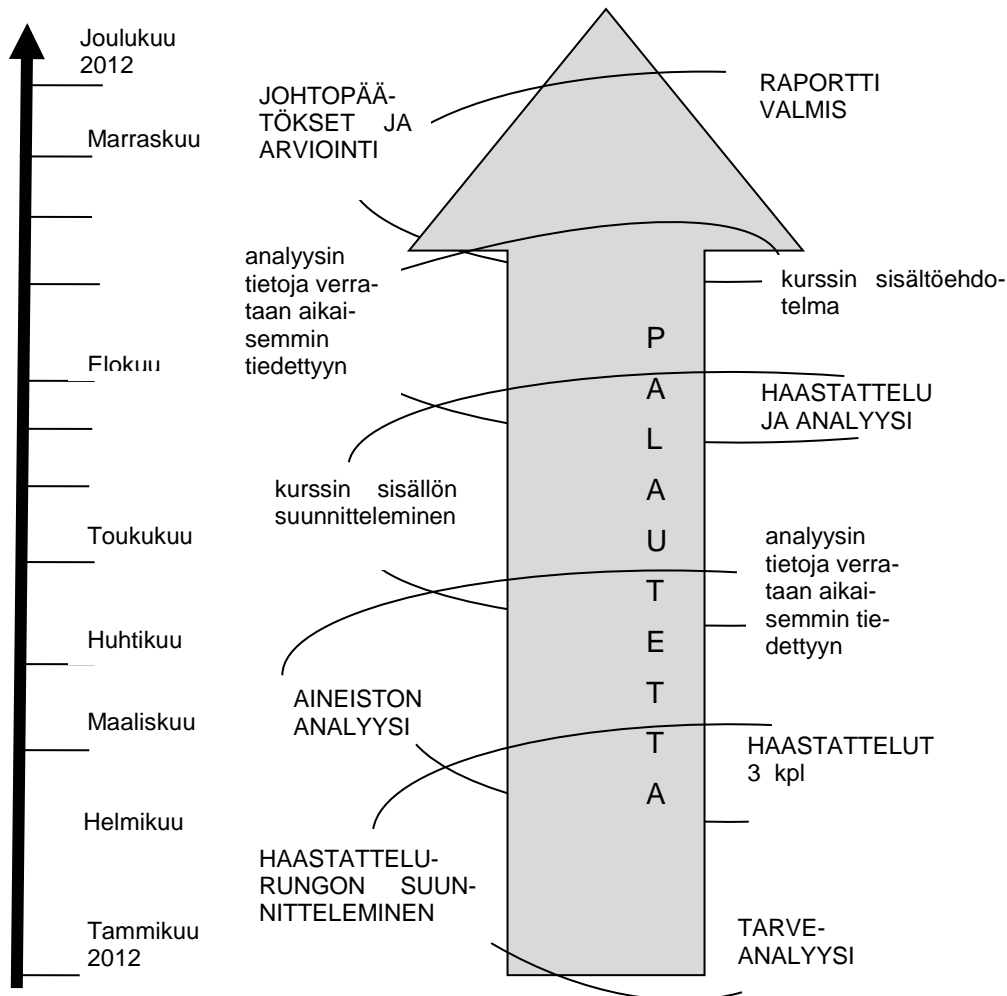
Tarkoituksenamme on tehdä näkyväksi opiston ammattilaisten ja opiskelijoiden hiljainen tieto siitä, mitä tietoja ja taitoja asuntolassa asuvalta nuorelta edellytetään ja mitä asuntolakurssin tulee sisältää, jotta se edistää nuoren elämää pitemmälläkin tähtämellä. Tämä kehittämistyömme on alkusysäys kurssin jatkuvalla kehittämiselle. Kurssi antaa valmiuksia asuntolan arkeen ja sen myös tulevaisuudessa nuoren itsenäiseen elämään. Opinnäytetyömme tavoitteena on, että Ylä-Savon Ammattiopisto saa perustellun ehdotelman kurssisisällöstä, jota se voi hyödyntää sellaisenaan tai sovellettuna kaikissa asuntoloissaan. Opinnäytetyömme tuloksena asuntolatoiminnan kurssi päivittyy ja vastaa tämän päivän tarpeisiin käsittelemällä asioita erilaisesta näkökulmasta.

5.1 Kehittäminen spiraalimallia myötäillen

Opinnäytetyömme on Toikon ja Rantasen (2009, 156–157) esityksen mukaan tutkimuksellista kehittämistä, joka hyödyntää kvalitatiivisen tutkimuksen keinoja eli korostamme tiedonkeruun systemaattisuutta, dokumentaation ja analyysin huolellisuutta sekä perusteltujen johtopäätösten läpinäkyvyyttä. Lisäksi hyödynnämme kehittämistoiminnan tyypillisiä piirteitä kuten tavoitteiden määrittelyä, jatkuvaa prosessin etenemistä sekä tulosten arviointia. Tutkivassa työotteessa arvostetaan kehittämissympäristössä toimivien henkilöiden tietotaitoa, mikä tulee työssämme esille haastatteluissa ja tarveanalyysissä.

Työmme on kehittämistehtävä, jonka kuvaamme prosessina Toikon ja Rantasen (2009) mukaan ja esitämme sen spiraalimallina kuviossa 1. Kehittämisprosessi muodostuu erilaisista tehtäväkokonaisuuksista, kuten perustelusta, organisoinnista, toteutuksesta, arvioinnista ja levittämisestä. Perusteluissa otetaan kantaa siihen, mitä ja miksi kehitetään. Organisoinnissa tarkastellaan kuka tekee ja millä resursseilla. Toteutus on kehittävää toimintaa, jota arvioidaan ja tavoitteena on uuden toimintatavan juurruttaminen. Spiraalimallissa kehittämisprosessin eteneminen havainnollistetaan jatkuvana syklinä eli spiraalina. Spiraaliin sisältyvät suunnittelu, toteutus, havainnointi ja reflektointi. Prosessissa uudet kehät täydentävät aina edellisiä eikä sekään johda ehdottomaan totuuteen vaan jatkuvaan vuorovaikutukselliseen ja reflektiiviseen kehittämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 56, 66–67.) Tutkimuksen voi aloittaa kehän

mistä vaiheesta tahansa. Käytännössä tutkimus ei myöskään etene suoraviivaisesti vaan tutkija liikkuu tarpeen mukaan kehän vaiheiden välillä (Saari 2007, 123).

KUVIO 1. Kehittämisprosessi (ks. Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2006, 66–81; Toikko & Rantanen 2009, 66–67)

Keskitymme työssämme kehittämisprosessin perusteluvaiheeseen eli selvitämme asuntolakurssin sisällön perusteet. Perusteluvaiheessa on olennaista vastata kysymykseen, miksi jotakin pitää kehittää juuri nyt? Kehittämisen perustelu nojaa usein nykytilanteen ongelmaan ja tulevaisuuden visioon eli ihannekuvaan. ”Ristiriidat työntävät ja visiot vetävät kehittäjiä kohti muutosta.” Kehittämistoiminnan tavoite on hyvä perustella mahdollisimman konkreettisesti, jolloin päätavoitteita voi olla yksi tai kaksi. Perusteluissa päädytään kysymykseen kuinka tavoitteeseen vastataan ja mitä tehdään ja otetaan kantaa myös yleiseen merkittävyyteen. Yhtä tärkeää on myös se, että työntekijät kokevat työnsä mielekkäämmäksi tai asiakkaat saavat parempaa palvelua. (Toikko & Rantanen 2009, 56–58.)

5.2 Tarveanalyysi ja tutkimustehtävät

Toikon ja Rantasen (2009, 72–75) mukaan kehittämisprosessia edistää tarveanalyysi, joka on eräänlainen nykytilan kuvaus. Tarveanalyysissä määritellään mitä tahoja ja keitä kehittäminen koskee, mikä on ongelma, mitä on tapahtunut, miksi kehittämistoiminta aloitetaan juuri nyt, mitä on tapahtumassa ja mikä on tulos. Tarveanalyysin perusteella kehittämiskysymys muotoillaan koko yhteisöä kiinnostavaksi, jolloin kehittämisellä on mahdollisuuksia pysyvämpiin tuloksiin. Sovelsimme tarveanalyysiä ja haastattelimme kasvatusohjaajaa ja kuraattoria saadaksemme tarkemmin selville asuntolakurssiin liittyviä asioita. Samalla varmistimme vielä haastattelukysymysten lopullista muotoa. Tarveanalyysiä emme nauhoittaneet emmekä litteroineet.

Asuntolakurssin kehittäminen koskettaa suurta joukkoa ihmisiä, mutta tärkeimpiä tahoja ovat asuntolassa asuvat opiskelijat, opiskelijoiden huoltajat, asuntolanohjaaja ja kasvatusohjaaja. Lisäksi kehittämiseen osallistuvat opetusryhmien ohjaajat opiskelijoiden henkilökohtaisten opetussuunnitelmien toteuttamisella sekä oppilaskunta. Ratkaisua toivottiin moniin asuntolaelämän mukanaan tuomiin asioihin. Kurssin on tarjottava sisältöä yhteiseen tekemiseen ja tavoitteellista toimintaa asuntolaelämään ja vapaa-ajan viettoon. Toivottiin, että kurssin myötä nuorille tarjoutuu mahdollisuus itsenäiseen yrittämiseen ja vastuunottoon. Nuoren elämänhallintataitoja ja itsetuntoa on tuettava, jotta nuori osaa tarvittaessa sanoa ei.

Kurssin myötä opiskelija sitoutuu asuntolan yhteisiin pelisääntöihin ja asuntolaelämään ja ymmärtää, että kurssille osallistuminen on yksi keino vaikuttaa ympäristöön aktiivisesti. Kurssin toivotaan antavan tietoja ja taitoja opiskelijan jatkoelämään sekä vahvuutta yksilönä kasvamiseen yhteisön jäsenenä. Ihannetapauksessa kurssin myötä opiskelija voi monipuolisesti kasvattaa omaa persoonaa. Tarveanalyysissä ehdotettiin, että kurssi teemoitettaisiin ja opiskelijoilla olisi mahdollisuus kurssin sisällön omaehtoiseen järjestämiseen, joka tukisi vastuunottotaidon kehittymistä. Lisäksi esitettiin, että vapaaehtoistyön mahdollisuus ja vertaisohjaajien toiminta voisi sisältyä kurssiin. Toimeksiantajamme toivoi tietoa siitä, mitä nuorten elämään kuuluu juuri nyt ja mitä nuoret itse asuntolavuodelta odottavat ja toivovat. Työmme myötä asuntolakurssin toivottiin saavan uuden, houkuttelevamman nimen.

Suunnittelimme asuntolakurssin, jossa oli tärkeää huomioida eri tahojen toiveet ja kurssin realistiset toteuttamismahdollisuudet. Selvitimme toimeksiantajan tarpeet tarveanalyysillä kehittämismallin mukaan. Toimeksiantajan ja meidän toiveemme olivat samansuuntaisia, mikä tuki jatkotyöskentelyämme. Ajatuksiamme yhdisti positiivi-

suus, halu kuunnella nuoria, tämän hetkisen yhteiskuntatilanteen huomioiminen sekä tulevaisuuteen suuntautuminen.

Kehittämistoiminnassa puhutaan usein ”tutkimuskysymysten sijasta arviointikysymyksistä, kehittämiskysymyksistä tai vain kysymyksistä” (Toikko & Rantanen 2009, 117). Tämä näkyy myös meidän tutkimustehtävämme asettelussa. Tavoitteenamme on saada tietoa ammattiopiston asuntolakurssin kehittämistarpeista tuomalla esiin nuorten ja opiston ammattilaisten hiljainen tieto. Seuraavilla kehittämistehtävillä selvitimme, mitä asuntolakurssin pitäisi sisältää, jotta siitä olisi hyötyä asuntolan arjessa ja nuoren itsenäisessä elämässä. Tehtäviin haimme vastauksia teemahaastattelulla. Kehittämistehtäviämme olivat

1. Asuntolaelämään vaikuttavia tekijöitä nuoren ja ammattilaisen kokemana.
2. Asuntolaelämän vaikutus nuoren tulevaisuuteen nuoren ja ammattilaisen kokemana.

Ensimmäinen tehtävämme selvitti nuoren arkielämää tällä hetkellä ja toinen sen vaikutusta nuoren tulevaisuuteen. Kehittämistyömme tavoitteena oli pysyvien ja kestävien muutosten aikaansaaminen huomioimalla nuorta tukevat tekijät, niin että nuoret tulevat niistä tietoisiksi. Tällöin nuori oivaltaa valintojensa merkityksen ja hänelle muodostuu sisäinen tunne oman elämänsä punaisesta langasta.

5.3 Teemahaastattelu ja aineiston käsittely

Valitsimme teemahaastattelun tiedonkeruumenetelmäksemme, sillä kuten Hirsjärvi ja Hurme (2008, 48) ovat todenneet, teemahaastattelu ei sido haastattelua tiettyyn muottiin, ei määrittele haastattelukertojen lukumäärää eikä sitä, kuinka syvälle asioiden käsittelyssä mennään. Oleellisinta teemahaastattelussa on haastattelujen eteneminen tiettyjen keskeisten teemojen varassa, mikä tuo ennen kaikkea tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu huomioi ihmisten tulkinnat asioista ja niiden keskeiset vuorovaikutuksessa syntyvät merkitykset. Halusimme saada opiston ammattilaisten ja nuorten hiljaisen tiedon käyttöömmme, minkä vuoksi teemahaastattelu sopi meille parhaiten.

Haastattelu on joustava tiedonkeruumenetelmä, jossa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa ja näin tutkija voi suunnata tiedonhankintaa. Haastattelua voidaan käyttää löytämään uusia hypoteeseja tai ilmiöiden välisiä yhteyksiä ja se mahdollistaa myös haastateltavien motivoinnin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34.) Haas-

tattelussa tutkija voi toistaa tai selventää kysymyksen, oikaista väärinkäsityksiä ja keskustella tutkittavien kanssa sekä valita kysymysten järjestyksen. Haastattelun etuna on myös se, että haastatteluun voidaan valita henkilöitä, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73–74.) Teema-haastattelulla pääsimme lähelle aiheestamme tettäviä henkilöitä.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 103) suosittelivat, että teema-alueita ja kysymysmuotoja olisi hahmoteltava osittain valmiiksi tarvittavan tiedon saamiseksi, mutta toisaalta joustaville tilanneratkaisuille on oltava mahdollisuus. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 75) toteavatkin, että teemahaastattelulla ”pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti”. Teemahaastattelurungossa (liite 1) esiin tulevia muistisanoja tai kysymyksiä emme käyttäneet sellaisenaan haastatteluissa, vaan halusimme luoda haastattelutilanteeseen luontevan ilmapiirin ja keskustella asioista avoimesti arkikielellä.

Viitekehiksemme koostuu identiteetin vahvistamisesta ja itsetunnosta, sosiaalisesta vahvistamisesta ja sosiaalisesta pääomasta ja Green Care -ajatteluun liittyvistä asioista. Pääteemat liittyvät osittain hyvin läheisesti toisiinsa ja haasteena olikin selkeyttää itsellemme, miten käsitteet eroavat toisistaan ja miten eroavaisuudet huomioidaan haastattelussa, jotta saisimme varmasti vastauksen tutkimustehtävään. Asiat limittyvät ja menevät haastattelurungossa osittain päällekkäin, mutta käsitteiden alla asioita kysytään kuitenkin hieman eri näkökulmasta. Asiat toistuvat monta kertaa, mutta ne näyttäytyvät eri merkityksissä.

Löytääksemme yhteisen näkemyksen asuntolakurssin sisällöstä ja opintojakson kehittämistarpeesta teimme yhteensä neljä haastattelua, kaksi ryhmähaastattelua nuorille ja kaksi yksilöhaastattelua asuntolahenkilöstölle. Toisella nuorten ryhmällä oli jo vuoden tai kahden kokemus asuntolassa asumisesta ja toisen ryhmän nuoret olivat juuri muuttaneet asuntolaan. Halusimme saada erilaisia näkemyksiä asuntolaelämästä eri opiskeluvaiheessa olevilta nuorilta. Tarkoituksemme ei ollut verrata aineistoja keskenään, vaan saada laajempi kuva todellisuudesta. Teimme nuorten haastattelut ryhmähaastatteluina, koska halusimme luoda tilanteeseen rennon ja avoimen tunnelman. Hirsjärvi & Hurme (2009, 61) toteavatkin, että ryhmähaastattelussa osanottajat voivat kommentoida asioita spontaanisti ja näin tuoda esille huomioitaan tutkittavasta ilmiöstä. Tutkijan tehtävä onkin siis keskustelun aikaansaaminen ja helpottaminen sekä keskustelijoiden tasapuolisen osallistumisen varmistaminen. Ryhmähaastattelulla vältimme virallisuuden, joka olisi voinut estää nuorten erilaisten mielipiteiden esiin saamista.

Teemahaastattelun idea tuki myös valintaamme, sillä teemahaastattelututkimuksessa aineisto on yleensä enemmän tai vähemmän sattumanvaraisesti valikoitunut haastateltavien joukko. Pienestäkin aineistosta voi tehdä johtopäätöksiä, vaikka aineisto ei olisi tilastollisesti yleistettävissä. (Eskola 2007, 41.) Haastattelutilanteessa haastateltaville nuorille on tärkeää välittää tunne, että heistä ja heidän mielipiteistään ollaan todella kiinnostuneita ja heidän antamalla tiedoillaan on merkitystä tutkimuksen kannalta (Hirsjärvi & Hurme 2009, 132). Haastatteluihin osallistuneita nuoria oli yhteensä kahdeksan.

Asuntolanohjaajaa haastattelimme yksilöhaastatteluna. Järjestelyvaikeuksien vuoksi terveydenhoitaja vastasi teemahaastattelurungon perusteella sähköpostitse vapaa-muotoisesti. Asuntolanohjaaja ja opiston terveydenhoitaja toivat ammattilaisen näkökulman työhömmee, sillä heillä on käytännön kokemusta ja tietämystä asuntolaelämästä. Molemmat ovat myös olleet mukana aikaisempina vuosina asuntolakurssin suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Teemahaastattelutilanne muistuttaa keskustelua eikä etene tiukasti kysymys kysymykseltä. Hyvä haastattelija on aktiivinen kuuntelija, ymmärtää vastauksen olennaisen merkityksen ja ”näkee mahdolliset uudet suunnat, jotka haastateltavan vastaus avaa”. Kysymyksiä tekemällä haastattelija kuitenkin ohjaa tilannetta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 103.) Luotimme omaan tuntemukseemme haastattelujen toteuttamisessa. Sovimme etukäteen, että emme käy jokaista kysymystä läpi jos mielestämme olimme jo saaneet vastauksen. Varauduimme myös teemahaastattelun ulkopuolelle jäävän tiedon vastaanottamiseen eli annoimme keskustelun edetä omalla painollaan. Vastaavasti teimme myös itse lisäkysymyksiä haastattelurungon ulkopuolelta. Emme käyttäneet havainnointia lisäkeinona informaation saamiseksi, koska tulkintojen tekeminen on hyvin henkilökohtaista ja haimme enemmän yleisluontoisempaa tietoa.

Litteroimme haastattelut mahdollisimman nopeasti haastattelujen jälkeen. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2008, 135) sanovat, tuoreeltaan aineisto vielä inspiroi tutkijaa. Emme erotelleet ryhmähaastattelussa vastaajia, koska mielestämme tärkeintä oli tieto jota saamme eikä se keneltä sen saamme. Hävitimme sähköisessä muodossa olleen haastatteluaineiston analysoinnin jälkeen.

5.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistoa kerätään ja tulkitaan monessa vaiheessa, mutta aina on palattava tutkimuksen lähtökohtiin ja pysyttävä prosessin aikana tehdyissä päätöksissä. Toikon ja Rantasen (2009, 67) toimintatutkimuksen spiraalimallin mukaisesti samoja asioita tarkistetaan joka kierroksella ja uudet kierrokset täydentävät aina edellisiä. Suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi vuorottelevat, eikä niitä voi erottaa toisistaan. Kierrosten aikana ajattelu tekee ”oppimissilmukan” ja palaa johtopäätösten tai oppimisen jälkeen takaisin normaalitoimintaan. Tämä toteutui myös meidän työskentelysämme.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistosta luodaan teoreettinen kokonaisuus siten, että ”aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla tutkittavasta ilmiöstä ei pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa, koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä”. Tutkijan käyttämät käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät vaikuttavat kuitenkin aina taustalla tuloksiin, minkä vuoksi tutkijan on kirjoitettava auki omat ennakkokäsityksensä ja suhtauduttava niihin tietoisesti analyysin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–96.) Emme pyri todentamaan tutkimuksellamme valmiita teoreettisia johtoajatuksia, vaan pyrimme löytämään aineistomme avulla jotain uutta, meille olennaista tietoa (ks. Hirsjärvi & Hurme 2008,136).

Teimme laadullisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin Tuomen ja Sarajärven (2009, 109–111) esittämän mallin mukaan. Analyysissä yhdistimme kaikkien haastattelujen aineistot. Litteroinnin ja aineiston sisällön tarkastelun jälkeen pelkistimme eli redusoimme aineiston, josta on esimerkki taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Esimerkki alkuperäisten ilmaisujen pelkistämisestä

– –”mutta se näky täällä semmosina pikku kolttosina-sitte isommaks kasvetaan niin hienosti on menny.”	Aikuisena viisastuminen.
”Maanrakennukseen liittyy isoja koneita ja pojathan ne aattelee, että nehän on paljo parempia kuin ne jotka ei ymmärrä näitten vehkeitten päälle.”	Ylpeys omasta alasta.
– –”hehkutellaan ja ollaan tyytyväisiä”– –	Onnistumisen ilo.

Koodasimme haastattelut väreillä, koska halusimme olla uskollisia alkuperäisen tiedon tarkoitukselle ja merkitykselle. Halusimme välttää tietoisesti omaa tulkintaa ja selitystä ilmaisuista, jotta alkuperäinen ilmaisu säilyttäisi merkityksensä. Asian ydin voi hävitä ja muuttua helposti, koska listoihin tulee paljon samanlaisia ilmaisuja, jotka

kuitenkin merkitsevät eri asiayhteyksissä eri asioita ja tarkoituksia. Palasimme siis haastatteluhetkeen ja asioiden alkuperäismerkityksiin klusteroidessamme ja abstrahoidessamme aineistoa eli hyödynsimme edelleen spiraalimallia. Klusteroinnissa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä ja se luo pohjan tutkimuksen perusrakenteelle kuvaamalla alustavia ilmiöitä tutkittavasta ilmiöstä. Abstrahoinnissa alkuperäisilmaisut käsitteellistetään ja siten edetään teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Tutkijan tavoitteena on ymmärtää tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan analyysin kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajarvi 2007, 110—111, 113).

Pelkistetyistä ilmaisuista muotoilimme alaluokkia ja niistä edelleen yläluokkia. Yläluokista saimme kolme pääluokkaa, jotka muodostavat yhdistävän luokan. Abstrahoinnista on esimerkki liitteessä kaksi. Usein aineistoa kehoitetaan lukemaan useita kertoja ja tunnustelemaan, mitä siitä nousee. Eskola (2007, 43) toteaa mielestämme kuitenkin oikeutetusti, että jo ensimmäisen lukukerran jälkeen kannattaa tarttua tiukasti aineistoon ja sen analysointiin. Tutkijan on itse nostettava aktiivisesti aineistosta esiin keskeiset asiat, eikä odotettava sieltä itsestään nousevia asioita.

5.5 Kehittäminen on myös palvelumuotoilua

Työmme voisi olla sovellus myös palvelumuotoilun käyttäjälähtöisestä innovaatiotoiminnasta, jossa palveluiden käyttäjät otetaan mukaan kehitysprosesseihin. Käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta voisi olla suuri mahdollisuus myös julkisen sektorin palveluiden uudistamiselle, sillä tällä hetkellä sitä soveltaa liiketoiminnassaan joukko kansainvälisillä markkinoilla olevia suuryrityksiämme. (Lehto 2011, 9–11.) Palvelumuotoilussa keskitytään asiakkaisiin, asiakasymmärrykseen, käyttäjiin ja käyttäjätietoon ja pyrkimyksenä on inhimillisen toiminnan, tarpeiden, tunteiden ja motiivien kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Arjen ympäristöt antavat hyvän lähtökohdan tutkimus-, oppimis- ja innovaatiotoiminnalle ja käyttäjätieto auttaa ymmärtämään käyttäjien toiveita, kokemuksia ja käyttäytymistä. (Miettinen, Raulo & Ruuska 2011, 12–14.) Meidän työssämme asiakkainamme ovat opiston ammattilaiset ja opiskelijat, jotka molemmat ovat asuntolatoiminnan kurssin käyttäjiä ja siten ensisijaisia tietolähteitä. Palvelumuotoilun avulla voimme yhdistää Green Care -ajattelun ja sosionomilta vaadittavan asiakaslähtöisyyden tehokkaammin ja perustellummin, sillä myös Green Care keskittyy asiakkaan ja käyttäjän tarpeisiin.

Käyttäjätietoa voidaan kuvata hiljaiseksi tiedoksi ja palvelumuotoilun prosessissakin perinteiset tutkimusmenetelmät auttavat suunnittelua. Tulkinta ja merkityksenanto koetaan haasteellisiksi, sillä tutkijan on kyettävä löytämään yleisempiä merkityksiä henkilökohtaisemmista tiedoista, arvioimaan yksittäisiä merkityksiä kokonaisuuden kannalta sekä lopuksi luomaan yksittäisistä asioista merkityksellinen kokonaisuus. Tarkoituksena on löytää uusia tuote- tai palveluideoita tai korostaa jonkin olemassa olevan palvelun tiettyä ominaisuutta erilaisia näkökulmia tarkastelemalla, sillä siten tutkittavasta ilmiöstä saadaan enemmän irti. Spiraalimaisessa prosessissa muotoilija kerää käyttäjätietoa yhdessä käyttäjien kanssa, tulkitsee tiedon suunnittelutiimin muiden jäsenten kanssa ja luo tuotteelle tai palvelulle käyttäjän näkökulmasta merkityksiä palaten yhä uudelleen aiheiston keräämiseen, tulkitsemiseen ja uuteen merkityksenantoon. (Hämäläinen, Vilkkä & Miettinen 2011, 61–69.) Selvitimme työssämme juuri opiskelijoiden ja ammattilaisten hiljaista tietoa. Tarkoituksenamme oli luoda perusteellinen näkemys saamastamme tiedosta ja tuoda näkyväksi erilaiset näkökulmat, jotka vaikuttavat asuntolaelämään ja sitä tukevaan kurssiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSET

Kehittämistoiminnan tiedontuotannon tarkoituksena on tuottaa toimeksiantajan kaipaamaa tietoa. Tiedon tuottamisella tavoitellaan myös toimijoiden omaa oppimista ja oman toiminnan kehittämistä refleктоimalla. Reflektiivinen ammatillisuus ilmenee lisäksi taitona toimia joustavasti erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa. Tämä näkökulma tulee erityisesti esiin asiantuntija-ammatteja ja kokemusasiantuntijuutta koskevissa keskusteluissa. Kehittämistoiminnassa ”kokemustieto voi olla tieteellisen tiedon kanssa tasavertaista.” Kriittinen näkökulma ja kyseenalaistaminen kuuluvat kehittämistoimintaan. (Toikko & Rantanen 2009, 113–114, 156.) Käsittelemme analyysin tuloksia yhdistäen ne aineiston tarkastelun jälkeen myös aiheesta olevaan teorian tietoon.

6.1 Sosiaalinen vahvistaminen

Teemahaastattelurungossa sosiaaliseen vahvistamiseen liittyvinä muistisanoitamme olivat tukiverkosto, ryhmät, yhteisö, arjen hallinta ja oman elämän hallinta. Nuoren sosiaalinen verkosto muodostuu erilaisista ryhmistä, kuten kavereista, perheestä, omasta luokasta, asuntolassa asuvista nuorista, koko oppilaitoksen nuorista, harrastuskavereista, työkavereista ja oppilaitoksen ammattilaisista. Haastatteluissa korostuivat omaa alaa opiskelevat, kaverit, asuntolayhteisö ja oppilaitos yhteisönä. Näissä ryhmissä vuorovaikutus on tiivistä ja toimivaa. Yksi nuorista sanoikin, että ”kun menee yleisiin tiloihin, niin äkkiä löytyy seuraa”. Toisaalta koettiin yksinolon olevan sallittua ja myös mahdollista.

Asuntolassa asuvat tunsivat olevansa samanhenkisiä ja oppilaitoksella todettiin olevan oma henki, ”kyllä sen omalla tavalla tietää, että Pemolta”. Omasta hengestä oltiin tietoisia ja ylpeitä, mutta sen toivottiin näkyvän myös käytännössä. Ryhmäytymispäivän lopuksi toivottiin koko koulun yhteistä aikaa, jossa olisi mahdollisuus tutustua oman ryhmän lisäksi myös muita aloja opiskeleviin nuoriin. Tämä onnistuisi haastateltavien mukaan esimerkiksi järjestämällä nuotioiltoja tai pihatalkoita. Usea haastateltu kertoi, että on haaste saada osallistujia vapaaehtoisin tapahtumiin, ”nihkeästi lähtee porukka niinku mihinkään” ja ”samat ihmiset pyörittää koko ajan”. Ratkaisuksi ehdotettiin järjestettyjä tapahtumia, joihin kaikki veloitettaisiin osallistumaan.

Vapaa-aikaan suhtautuminen on haastatteluaineiston perusteella ristiriitaista. Vapaa-aikana pitäisi olla mielekästä tekemistä. Vapaa-ajan viettomahdollisuuksia todettiin olevan runsaasti, mutta toisaalta ”vaikka mitä yrittäisi, niin ei sitten tehdä oikein mitään”. Osa opiskelijoista järjestää itse itselleen tekemistä ja he saavat innostettua muitakin mukaan, mutta osa tarvitsee ulkopuolista henkilöä aktiivisen toiminnan aloittamiseksi. Toimintaan osallistumisen esteeksi nousi useassa haastattelussa itsensä nolaamisen pelko ja kasvojen menettäminen toisten nuorten silmissä, ”ei kehtaa lähteä, tiedä vaikka joku näkee”. Yhden asuntolaohjaajan rajallinen aika tiedostettiin ja ymmärrettiin, mutta toisaalta sen koettiin myös rajoittavan tekemisen mahdollisuuksia. Esimerkiksi kaupunkikuljetuksiin sopii vain kahdeksan nuorta mukaan ja ohjaajan puuttuessa varastosta ei saa harrastusvälineitä. Vapaa-ajassa korostuu nopea virikkeiden etsiminen ja tekemistä pitäisi olla koko ajan, ”on hankala olla vaan”. Entisten mahdollisuuksien lisäksi pitäisi koko ajan olla uusia vaihtoehtoja.

Vapaa-aikaankin liittyy ajatus, että nuoret eivät halua tehdä mitään ylimääräistä ellei se hyödytä heitä jotenkin. Tylsä ja aikatauluton vapaa-aika aiheuttaa kuitenkin ongelmia. Haastatteluissa tuli esille, että uusi elämäntilanne ilman vanhempien tukea ja ohjausta voi tuoda harhaluulon, jossa nuori luulee olevansa vapaa tekemään mitä vaan. Vapaus ja vastuu ovat epätasapainossa ja vastuun käsite on hämartynt. Nämä tulevat esille lapsellisen käytöksen lisääntymisenä ja siinä, että syy-seuraussuhteen hahmottaminen on heikentynyt. Eräs nuori totesi, että ”pääasia on se juhliminen ja siinä menee vähän aikaa ennen kuin he hoksaavat, että täällä voisi opiskelakin”. Joissakin tapauksissa nuori ei ymmärrä tai ei suostu uskomaan, miten omat valinnat vaikuttavat elämään ja uskovat sokeasti omaan mielipiteeseensä. Monia asumiseen, opiskeluun, terveydenhoitoon ja ihmissuhteisiin liittyviä itsestäänselvyyksiä on sanottava ääneen.

Asuntolassa eletään sääntöjen ja yhteisten sopimusten mukaan. Säännöt annetaan tiedoksi kaikille ennen asuntolaan muuttamista ja niitä käsitellään myös säännöllisissä asuntolakokouksissa. Sopimuksista ja säännöistä kiinnipitäminen helpottaa elämää ja luo turvallisuutta. Sääntöjen tarkoituksena on varmistaa asumisrauha. Asuntolaohjaaja valvoo käytännössä sääntöjen noudattamista. Hänen toimenkuvansa on olla auktoriteetti, joka ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, mutta toisaalta hän toimii ”kakkosäitinä, joka huoltaa ja katsoo, että kaikki on kunnossa”.

Kaikki eivät sopeudu asuntola-asumiseen yhtä nopeasti. Myös sosiaalinen paine aiheuttaa typerää ja ajattelematonta käyttäytymistä, vaikka yhteiset säännöt koskevat kaikkia. Asuntolan nuorimmat asukkaat tarvitsevat muita enemmän valvontaa, ”nuo

pennut pitäisi saada kuriin”. Ilmeneviin ongelmiin ja epäkohtiin on haastateltavien mukaan reagoitava heti. Sääntöjen rikkomisesta aiheutuvat toimenpiteet, kuten varoitukset tai yhteydenotot vanhempiin katsottiin oikeutetuiksi. Alkohankaluuksien jälkeen suurin osa nuorista sopeutuu asuntolaelämään ja opiskelukin alkaa sujua.

Opiskelun aloittaminen tuo paljon muutoksia nuoren elämään ja arjen hallinnan kannalta oma aktiivisuus on tärkeää, sillä ”kukaan ei tule sieltä huoneesta vetämään”. Asuntolassa eletään tavallista arkea, johon kuuluu säännöllinen päivärytmi opiskelussa, asumisessa ja vapaa-ajassa, mutta aina joku jää silloin tällöin asuntolaan nukkumaan päiväksi. Oppitunneista toiset valitsevat vain ne itselle mielenkiintoisimmat, jolloin mennään tunnille. Asuntolassa ei ole valvojaa päivällä, joten vastuu jää opiskelijalle itselleen. Säännöt, yhteiset sopimukset ja asuntolan viikkotiedotteet tukevat myös arjen hallintaa. Esille tuli kuitenkin vaihteleva yörauha, johon myös asuntolan ulkopuoliset henkilöt vaikuttavat. Ulkopuolinen yövartija käy yöllä tarkistuskäynneillä, mutta opiskelijoiden mielestä hänen toimivaltaansa voisi lisätäkin. Asumisen maksuttomuus ja oppilaitoksen tarjoamat ateriat ovat opiskelijalle iso etu ja ne helpottavat myös opiskelua ja oman elämän hallintaa.

Vaikka kavereiden merkitys on kasvanut ja nuoret tukeutuvat toisiinsa kaikissa asioissa, niin haastatteluaineiston perusteella nuoret kaipaavat erilaisia aikuisia tuekseen. Tytöillä ja pojilla on erilaisia tarpeita, sillä tytöt kaipaavat kuuntelijaa ja pojat rohkaisua sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Pojat eivät puhu ongelmistaan ja pitävät ne sisällään, kunnes ne purkautuvat häiriökäyttäytymisenä. Tytöt puhuvat keskenään ongelmistaan ja tukevat toisiaan. Toisinaan aikuisilta haetaan kuitenkin huomiota ylilyönneillä, esimerkiksi uhkailemalla itsemurhilla. Yksin viihtyvät ja syrjään vetäytyvät nuoret aiheuttavat huolta sekä ammattilaisille että nuorille. ”Hirveästi yritetään heidän kanssaan jutella, että tulisivat ulos siitä kuorestaan”. Toisen asuntolaohjaajan tarve nousi selkeästi esiin aineistosta.

Haastatteluista ilmeni, että oppilaitoksella on selvästi oma imagonsa. Erikoistuneen oppilaitoksen yhteisöllisyys näkyy hyvänä yhteishenkenä ja oppilaitoksessa viihdyttään. Syrjäinen sijainti nähtiin positiivisena voimavarana, sillä se vähensi vastaajien mielestä koulupinnaamisia: ”kaupungissa on kaikki houkutukset äärellä, mutta täällä on ihan sama mennä tunnille”. Oppilaitoksen yhteisöllisyyttä vahvistaa se, että opiskeltavia aloja on vain muutama eli maatalous-, maanrakennus- ja eläintenhoitoala. Opiskelijat ovat ”erilaisista elinympyröistä kotoisin”, mutta he ovat kiinnostuneita ja valmiiksi motivoituneita omasta alastaan.

Sosiaalisen vahvistamisen osalta saimme abstrahoinnin tulokseksi arjen hallinnan, joka jakautui itsenäistymiseen, nuoren tukemiseen ja yhteiseen toimintaan. Itsenäistyminen tarkoittaa nuoren elämässä ennen kaikkea vapauden ja vastuun välisen tasapainon löytämistä. Haastattelujen perusteella haasteellisiksi aihepiireiksi nousivat rahankäytön hallitseminen, päihteet, psyykkinen hyvinvointi ja mediataitojen hallitseminen, jotka tulivat esille myös perehtyessämme nuorten hyvinvointiin liittyviin erityispiirteisiin luvussa 2.2. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat yhtä mieltä sääntöjen ja yhteisten sopimusten tärkeydestä. Säännöt tukevat ennaltaehkäisevää näkökulmaa ja varhaista puuttumista, jota myös Mehtonen (2011, 13) korostaa.

Erilaiset aikuiset ja heidän nuorelle antama aika koettiin haastatteluissa merkittäviksi nuoren tukemisen kannalta. Myös Anna-Liisa Lämsä (2009) on todennut aikuisuuden puutteen vaikuttavan negatiivisesti lapsen ja nuoren osallisuuteen ja sitä kautta nuoren selviytymiseen. Haastattelujen perusteella sosiaaliseen kanssakäymiseen tarvitaan rohkaisua ja sosiaalisten taitojen vahvistamista, mikä mahdollistuu yhteisellä toiminnalla. Oppilaitoksella todettiin olevan oma imago, mikä koettiin viihtyvyyttä lisäävänä tekijänä. Myös Raatikainen (2011, 165–166) korostaa koulu yhteisön osallisuuden kokemusta koko elämään vaikuttavana tekijänä.

Asuntolakurssin sisällön kannalta sosiaalinen vahvistaminen ilmenee sääntöinä, järjestettynä yhteisenä vapaa-ajan ohjelmana, harrastusmahdollisuuksina ja vastuun ottamisen mahdollisuutena. Lisäksi tärkeiksi nousivat nuoren arjen hallinnan kannalta rahankäytön ja mediataitojen hallitseminen. Lisäksi päihteet ja psyykkinen hyvinvointi vaikuttavat nuoren elämään.

6.2 Sosiaalinen pääoma ja Green Care

Oppilaitosympäristö Peltosalmella nähtiin viihtyisänä, rauhallisena ja turvallisena. Oppilaitoksen alue on laaja ja siellä koettiin olevan paljon tilaa. Erityisesti miellyttivät järvimaisema ja maaseutumaisuus, ”täällä on semmoinen raikkaampi olo”. Monipuoliset harrastusmahdollisuudet olivat haastateltujen mukaan lähellä. Ympäröivässä maastossa ”liikutaan ja lenkkeillään porukalla” tai oman koiran kanssa. Joukkuelajeja, kuten jalkapalloa tai sählyä, pelataan sisällä ja ulkona. Saunaan ja kaupungin keskustan harrastusmahdollisuuksiin on mahdollisuus kerran viikossa. Lisäksi järjestetään leffailtoja ja kauppakyytejä kaupunkiin. Vaikka syrjäinen sijainti koettiin pääasiassa positiivisena, niin haittapuoleksi mainittiin esimerkiksi ruokakaupan puute ja

palvelujen saatavuus. Haastattelujen perusteella kerhotiloille olisi tarve, sillä kaikki eivät ole liikunnallisia.

Ympäröivä luonto koettiin voimaannuttavana ja virkistävänä voimavarana. Luonnossa liikkuminen koettiin turvalliseksi: ”täällä on hyvä harjoitella, kun et sinä voi eksyä kun menee isot tiet, johonkin suuntaan tulee aina tie”. Metsä tarjoaa mahdollisuuden yksityisyyteen, mikä ei erään nuoren mielestä ollut mahdollista kaupungissa. Tylsinä hetkinä ”mennään pihalle” ja pellon reunalle kävelemään. Kesäaikaan lehmät ovat laitumella ja niiden kautta voi kokea vastavuoroisuutta. ”Tuonne kun menee, niin lehmät juoksevat vierelle.”

Asuntolarakennukset herättivät keskustelua. Asuntolassa on ”kaikki mitä tarvitsee”, mutta ne koettiin vanhanaikaisiksi ja epäviihtyisiksi. Toisaalta eräs nuori totesi, että ”siitä saa sen näköisen kuin haluaa riippuen siitä miten paljon jaksaa tavaraa tuoda”. Esille tuli myös asuntoloiden erilainen varustelutaso ja erilaiset huonejärjestelyt. Esimerkiksi erillinen televisiohuone koettiin hyväksi. Osa asuntoloista on remontoitu ja sen todettiin vahvistavan yleistä viihtyvyyttä ja vaikuttavan myös siisteyteen. Kunnostetut tilat motivoivat pitämään tilat puhtaina ja järjestyksessä. Asuntolarakennusten äänieristyksessä ja internetyhteyksissä sanottiin olevan eroja. Asuntolarakennuksen sijainnilla ja yöhiljaisuudella on nuorten mukaan yhteys.

”Oikea porukka aktivoi” toimimaan yhdessä. Nuorten kokemuksen mukaan erityisesti samaa alaa opiskelevat juttelivat keskenään ja kaikki pyrittiin saamaan mukaan. Toisaalta nuoria yhdisti myös asuntola ja samassa asuntolassa asuvat esimerkiksi tekivät yhdessä ruokaa. Yhteinen toiminta todettiin mielihyvää tuottavaksi. Koira koettiin helpoksi keskustelun avaajaksi ja tutustumisen välineeksi. Oppilaitoksen syrjäinen sijainti antaa aikaa yhdessä olemiseen. ”Kaupungissa kaikki hajaantuvat ja koulun jälkeen lähdetään kotiin, mutta täällä istutaan illat pitkät.” Erityisesti opiskelun alkaessa yhteisöllisyyttä lisää se, että kaikki ovat samassa tilanteessa. On helpottavaa tietää, että on muitakin jotka ovat yksin uudessa ja vieraassa ympäristössä.

Opiskeleminen ja asuntolassa asuminen tuovat muutoksia ihmissuhteisiin. Uusien kavereiden kanssa vietetään paljon aikaa ja aikaisemmat ystävät jäävät vähemmälle huomiolle. Asuntolaelämä voi tuntua aluksi erikoiselta, koska asuntolatilat on jaettava tuntemattomien kanssa, mutta ”äkkiä tulee kavereita”. Ihmisten välisissä suhteissa käydään läpi koko tunteiden kirjo. Välillä itketään ja tapellaan ja vastaavasti sovitaan. Pariskuntia muodostuu ja hajoaa eikä kiusaamista voida välttää. Pojat kulkevat ”isoissa rypäleissä”, mikä aiheuttaa näyttämisen paineita ja alttiutta yllytyksiin. Joilla-

kin sosiaalinen kanssakäyminen tapahtuu kuitenkin enimmäkseen internetissä. Vaikka oppilaitos koetaan pääasiassa yhteisölliseksi, niin syrjintääkin ilmenee eikä yksinäisillä ole paljon kavereita. Internetiä käytetään kun on tylsää tai kun pidetään yhteyttä muualla asuviin ystäviin tai perheenjäseniin. Haastatteluista ilmeni, että kiusaamista esiintyy myös internetissä.

Joskus asuntolaohjaajan huolenpito ärsyttää nuoria, mutta auktoriteettia kuitenkin kaivataan ja tarvitaan. Asuntolaohjaajalla on ammatillinen suhde nuoriin, minkä nuoret kokivat hyväksi. Nuoruus on hektinen elämänvaihe, jolloin saatetaan tehdä type-ryyksiä. Nuoren kotitaustan vaikutus näkyy myös asuntolassa ja itsenäistymisessä. Maaseutu kasvuympäristönä on antanut vankan pohjan nuoren oman vastuun kantamiseen. Haastatteluissa tuli esille, että kotoa omaksutut arkirutiinit auttavat opiskelijaa luomaan säännöllisen rytmän myös opiskeluun ja asumiseen asuntolassa.

Yhteisöllisyys tuli abstrahoinnin tulokseksi sosiaalisen pääoman ja Green Caren osalta. Yhteisöllisyys jakautui itsehallintaan, rajojen asettamiseen ja yhteisten toimintamahdollisuuksien huomioimiseen. Itsehallinnan taustalla vaikuttaa nuoren haasteellinen elämänvaihe, johon liittyviä asioita käsitteimme luvussa 2.1. Nuoruus on monella tavalla ristiriitojen sävyttämä ajanjakso, johon myös Nivala ja Saastamoinen (2010, 10) viittaavat. Haastatteluissakin tuli esille, että nuoret kertovat tekemisen puutteesta, vaikka toisaalta mahdollisuuksia todettiin olevan runsaasti. Tyytymättömyys näkyy jatkuvana uusien virikkeiden etsimisenä, johon liittyy myös nopea mielihyvähakuisuus. Haastattelujen perusteella tunnetaitojen hallinta on asuntolan arjen ja opiskelun kannalta oleellista ja ne tukevat myös sosiaalisen pääoman muodostumista.

Rajojen asettaminen liittyy läheisesti nuoruuteen, elämään tässä hetkessä. Yhdessä sovitut säännöt sitouttavat ja luovat turvallisuutta. Forsberg ym. (2006, 237–240) kertovat sosiaalisen pääoman olevan opettajalta saatua sosiaalista tukea sekä kouluyhteisön sosiaalista kontrollia. Sosiaalinen pääoma on myös yhteenkuuluvuuden tunnetta, hyvää ilmapiiriä ja aikuisten mielenkiintoa nuoria kohtaan, mikä ehkäisee ja vähentää esimerkiksi koulukeskeytyksiä. Asuntolassa sosiaalista tukea antaa pääasiassa asuntolaohjaaja ja toiset asuntolassa asuvat nuoret. Opiskeluun oppilaitoksessa ja asuntolassa asumiseen oltiin pääasiassa tyytyväisiä, sillä haastattelujen perusteella asuntolassa on turvallista ja aikuiset huolehtivat nuorista.

Yhteisten toimintamahdollisuuksien huomioiminen tarkoittaa vaikutusmahdollisuuksien luomista ja monipuolisempia harrastustiloja sekä asumisympäristöön ja elinympäristöön liittyviä kysymyksiä. Haastateltujen henkilöiden mukaan nuoret haluaisivat

vaikuttaa enemmän oppilaitoksen ja asuntolan asioihin. Lisäksi yhteinen toiminta koettiin monella tavalla mukavaksi ja palkitsevaksi. Green Care on tietoista luonnon hyväksikäyttöä ihmisen hyvinvoinnin lisäämiseksi ja se on yksi keino yhdistää osallisuus, kokemuksellisuus ja luonto (Green Care Finland) eli vaikutusmahdollisuudet, yhteinen tekeminen ja ympäristö. Haastatteluissa yllätti positiivisesti se, että nuoret kokivat ympäröivän luonnon hyvin tärkeänä.

Forsberg ym. (2006, 244–247) korostavat, että nuoren toimintaympäristöä on tarkasteltava monipuolisesti. Haastatteluaineistosta nousi esille tyytyväisyys oppilaitosta ja asuntolaa ympäröivään luontoon, jonka todettiin luovan erilaisia mahdollisuuksia. Toisaalta ilmeni selkeästi myös tarve asuntolarakennusten remontointiin. Toimiva ympäristö edistäisi koko kouluyhteisön yhteen kuuluvuutta. Asuntolakurssia ajatellen tärkeimpiä asiakokonaisuuksia ovat tunnetaitojen hallinta, sääntöjen sopiminen yhdessä, vaikutusmahdollisuudet ja mahdollisuus yhteiseen toimintaan.

6.3 Itsetunnon ja identiteetin vahvistaminen

Identiteetin vahvistamiseen ja itsetuntoon liittyviä asioita lähestyimme kysymällä millaisia onnistumisen ja mielihyvän kokemuksia toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen asuntolassa asuvalla opiskelijalla on. Kokemus ja usko yksin pärjäämisestä vahvistavat itsenäistymistä. Asuntolassa asuminen tuo kokemuksen, että ”pärjää ilman porukoita”. Itsenäistyminen liittyy aikuistumiseen ja itsetuntoon. Itsetunto vaikuttaa nuoren elämään muuallakin kuin asuntolassa. Opiskelijat, joilla on terve ja hyvä itsetunto eivät mene massan mukana vaan pystyvät itsenäisiin ja omannäköisiin valintoihin. Huonon itsetunnon omaavat eivät uskalla olla erilaisia ja suostuvat mukaan tyhmyyksiin, sillä kokemus ulkopuolisuudesta on ”tosi kova paikka”.

Omien vahvuuksien tiedostamisen todettiin tuovan varmuutta tekemiseen ja erilaisten vaihtoehtojen pohtimiseen. Omien vahvuuksien nimeämisen todettiin olevan nuorille hieman vaikeaa, mutta vahvuuksien tiedostaminen helpottaa valintojen tekemistä. Tiedostettuja taitoja voi myöhemmin jalostaa eteenpäin ”semmoisissa piireissä missä tietää olevansa hyvä”. Omat vahvuudet ja omien velvollisuuksien tiedostaminen auttavat myös tavoitteen saavuttamisessa ja vastuun ottamista omista ratkaisuista. Tällöin on esimerkiksi helpompi keskittyä oppitunnilla opetukseen. ”Kun asiat kiinnostavat ja ne jäävät päähän ja sitten ei tarvitse hirveästi lukeakaan kun jo muistaa.”

Vaikeus tiedostaa omia vahvuuksia luo esteitä oman persoonallisuuden toteuttamiselle, joka vaatii omien valintojen tekemistä. Yksilöllisyyden ja oman persoonallisuuden toteuttaminen vaativat pysymistä omissa arvoissa ja ajatuksissa sekä kokemusta hyväksytyksi tulemisen tunteesta, ”eihän se ole omaa elämää jos muita kuuntelee”. Oman yksilöllisyyden toteutuminen edellyttää rohkeutta toimia toisin ja uskallusta olla oma itsensä.

Palautteen saaminen vaikuttaa valintojen tekemiseen. Nuoret kertoivat saaneensa sanatonta ja sanallista palautetta. Lisäksi arvosanat koettiin palkitseviksi. Positiivinen ja tasa-arvoinen palaute ohjaa nuorta muuttamaan toimintaansa siten, että lopulta siitä hyötyy sekä nuori että ympäröivä yhteisö. Palautteen antaminen osoittaa huomiointia ja välittämistä, ”nämä osaa kannustaa silleen että se ei koko ajan tunnu siltä että ne kyllää mitä tekee”. Tärkeimmiksi palautteen antajiksi nimettiin kaverit, opettajat ja oma perhe. Nuoret eivät maininneet erityisesti asuntolaohjaajaa palautteen antajana, mutta toivat hänet esille turvallisena aikuisena, ”jonka puoleen voi aina kääntyä”.

Haastattelujen perusteella nuorta tukeva aikuinen on kannustava ja kiinnostunut. Asuntolaohjaaja pyrkii auktoriteettiaseman ohella olemaan muutakin kuin ”asuntolan valvoja, paha setä”. Todellisuudessa suuri osa asuntolaohjaajan ajasta menee ”villien ja näyttämisenhaluisten kavereiden” kanssa. ”Kilttien kanssa ei joudu olemaan tekemisissä”, joten osa asuntolassa asuvista nuorista jää sivuun ja saavat siten asuntolaohjaajalta vähemmän palautetta ja huomiota. Ryhmälle annettu tasa-arvoinen ja kaikkia huomioiva palaute vahvistaa myös yksittäisen opiskelijan identiteettiä ja itsetuntoa.

Abstrahoinnissa identiteetin vahvistamisen ja itsetunnon osalta tulokseksi tuli usko tulevaisuuteen. Tulevaisuuden uskoon vaikuttavat itseluottamuksen vahvistuminen ja sosiaaliset taidot. Itseluottamusta vahvistaa erityisesti positiivinen palaute, jonka saamiseen kaikilla on oltava mahdollisuus. Itseensä luottava kykenee tekemään itsenäisiä valintoja ja päätöksiä. Positiivisen palautteen merkittävyys nousi esiin haastatteluissa ja sitä tuki myös esimerkiksi Cacciatoren ym. (2008, 8, 12, 16) kannanotto vahvuuksien tukemisen tärkeydestä. Haastattelujen perusteella palautteesta voi oppia, joten se on yksi tie muutokseen. Kannustava palaute tukee asuntolaelämän arkea rohkaisemalla opiskelijaa ottamaan vastuuta, tekemään itsenäisiä päätöksiä ja luomalla siten tyytyväisyyttä omiin valintoihin.

Palaute on yhteydessä sosiaalisiin taitoihin ohjaamalla käyttäytymistä. Sosiaalisia taitoja lisätään vuorovaikutus- ja tunnetaitojen hallinnan avulla. Haastatteluista ilmeni, että ammattitaitoinen henkilöstö tiedostaa kannustavan ja tasa-puolisen palautteen merkityksen nuoren itsensä kannalta, mutta myös asuntolayhteisön toimivuuden osalta. Kun nuori saa onnistumisen kokemuksia ja arvostusta osakseen, se vahvistaa Kumpulaisen ym. (2011, 36–37) mielestä nuoren valmiuksia pärjätä koulun ulkopuolellakin. Tärkeimmiksi asioiksi asuntolaelämän ja nuoren tulevaisuuden kannalta nostamme positiivisen palautteen, onnistumisen kokemuksen mahdollisuudet ja sosiaaliset taidot.

6.4 Kurssin sisältö

Kehittämistoiminnan tavoitteena on yhdistää kokemustieto, käytännön tuoma tietämys ja tieteellinen lähestymistapa (Toikko & Rantanen 2009, 174). Kurssin sisällössä yhdistimme nuorten ja ammattilaisten kokemustiedon sekä tarveanalyysillä saamamme käytännön tiedon viitekehyksessä käsittelemiimme aihealueisiin. Kehittämistoiminnassa painotetaan tiedon käyttökelpoisuutta eli tulosten hyödynnettävyyttä. Lisäksi saatuja tuloksia voidaan käyttää kriittisen keskustelun herättelyyn, jonka seurauksena kehittämistoiminta jatkuu uudelleen spiraalimallin vaiheita noudattaen. (Toikka & Rantanen 2009, 117, 121, 125.) Keskityimme työssämme kehittämisprosessin perusteluvaiheeseen, joten kehittämistoiminta jatkuu tästä eteenpäin toimeksiantajan parhaaksi katsomalla tavalla sisällön toteutuksena, arviointina ja uudelleen kehittämisenä.

Kouluterveyskyselyn aihealueissa on yhteyksiä selvittämiimme nuorten hyvinvointiin liittyviin erityispiirteisiin kuten mielenterveyteen, opiskelijahuoltoon, päihteisiin ja sosiaaliseen mediaan. Kyselyn aihealueet kertovat tällä hetkellä ajankohtaisista nuorten elämään liittyvistä teemoista ja sen tarjoamaa tietoa kannattaa hyödyntää käytännön toimintoja kehitettäessä. Kouluterveyskysely tuo esimerkiksi esiin rikkeet ja rikokset sekä seksuaaliterveyden, jotka haastatteluissamme eivät erityisesti tulleet esiin. Kouluterveyskyselyssä vuonna 2011 aihealueina olivat elinolosuhteet, elintavat, koulukiusaaminen, koulutapaturmat, koulutyö, koulu-uupumus, media, mieliala, oppilas- ja opiskelijahuolto, päihteet, rahapelit, ravitsemus, rikkeet ja rikokset, seksuaaliterveys, terveys ja tupakointi (THL 2012).

Friski-elämänhallinnan oppimateriin sisältyvät aihealueina minä itse ja sosiaalinen verkostoni, terveelliset elämäntavat, päihteet, seurustelu ja seksi, oman kodin perus-

taminen, raha ja talous, tulevaisuuden ammattini, työpaikan hakeminen ansioluetteloon ja työhakemuksineen, työelämän pelisäännöt, kulttuuri ja tyyli sekä aktiivisuus elämässä ja yhteiskunnassa (Kivinen 2011). Oheisessa oppimateriaalissa keskitytään nimenomaan elämänhallintaan. Opinnäytetyössämme keskitymme toimivaan asuntolan arkeen ja käsittelemme elämänhallintaa enemmän identiteetin vahvistamisen ja itsetunnon kautta. Friski-elämänhallinnan oppimateriaali osoittaa, kuinka moni asia vaikuttaa nuoren elämään. Mukana on aiheita, jotka meiltä puuttuvat, esimerkiksi seurusteluun ja seksiin ja työelämään liittyvät asiat. Mielestämme on perusteltua huomioida ne myös kurssin sisällössä.

Tarveanalyysissä todettiin, että kurssissa on hyvä olla tavoitteellista yhteistä tekemistä ja toimintaa sekä mahdollisuus itsenäiseen yrittämiseen ja vastuunottoon. Kurssi voisi olla teemoitettu, jolloin opiskelijalla olisi mahdollisuus valita sisältö osittain oman kiinnostuksensa mukaan. Myös vapaaehtoistyön mahdollisuus ja vertaisohjaajien toiminta voisi sisältyä kurssiin. Kurssilla on käytävä läpi yhteiset säännöt ja pyrittävä opiskelijan aktiiviseen osallistumiseen ja sitä kautta vaikuttamiseen. Mielestämme sääntöihin sisältyy myös esimerkiksi kodin puhtaanapito. Kurssin pitäisi vahvistaa opiskelijan itsenäistymistä ja antaa samalla valmiuksia yhteisölliseen toimintaan. Kurssille toivottiin myös uutta nimeä.

Selvitimme haastatteluaineiston perusteella asuntolaelämään vaikuttavia tekijöitä ja asuntolaelämän vaikutusta nuoren tulevaisuuteen. Taulukossa 3 mainittuja asiakokonaisuuksia käsittelemällä tuetaan nuoren arkea asuntolassa sekä annetaan valmiuksia nuoren itsenäiseen elämään. Yhteinen toiminta voi toteutua monella tavalla, mutta siihen tarvitaan aktiivinen toiminnan aloittaja. Ryhmä- ja yksilötehtävät tarkoittavat psyykkisen hyvinvoinnin osalta esimerkiksi asuntolasolun vierailua toisessa asuntolasolussa tai uuteen henkilöön tutustumista. Keskustelut voivat tapahtua esimerkiksi yhteisissä kokoontumisissa. Yhteiset kokoontumiset vahvistavat osallisuutta, jota voisi olla myös asuntolakurssin uuden nimen miettiminen yhteisön kesken tai esimerkiksi nimikilpailuna. Asuntola on nuorten yhteisö ja tarpeellista vertaistukea on saatavilla. Aikuisten läsnäolo tarkoittaa sitä, että oppilaitoksen ammattilaiset ovat opiskelijan tavoitettavissa. Oppaat ja tietoiskut tuovat neutraalia ja ajankohtaista informaatiota nuorille. Asiantuntijaluentoja voivat toteuttaa erilaiset oman alansa ammattilaiset.

Teemaillat, kerhot ja tapahtumat tarjoavat tutustumismahdollisuuksia uusiin harrastuksiin tai toimintoihin, esimerkiksi koirankoulutukseen, autonhuoltoon, itsepuolustuslajeihin tai tanssiin. Ne voivat olla myös yksittäisiä tapahtumia, kuten rentoja nuotioiltoja tai pihatalkoita. Palautelaatikkoon nuoret voivat esittää ehdotuksia ja huomioita

tai kertoa huolia asuntolaohjaajalle, joka tarvittaessa vie asiaa eteenpäin. Harrastukset ja vapaa-ajantoiminta sisältävät jo olemassa olevia mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon, kuten lauta- tai joukkuepelien pelaamista. Vapaaehtoistoiminta mahdollistaa nuoren oman mielenkiinnon mukaisen toiminnan hyödyntämisen opiskelussa, tilaisuuden työelämän opettelemiseen ja omaan vastuunottoon. Taulukossa 3 esittelemme kurssin sisällön ja haastatteluista nousseet menetelmät sisällön aiheen läpikäymiseen.

TAULUKKO 3. Kurssin sisältö ja menetelmät

SISÄLTÖ	MENETELMÄT
Säännöt	Sääntöjen sopiminen yhdessä. Sääntöjen läpikäyminen yhdessä.
Psyykinen hyvinvointi Sosiaaliset taidot: Tutustumisen rohkaiseminen Ryhmäytyminen Vuorovaikutustaidot Erilaisuuden hyväksyminen Tunnetaidot: Itseilmaisun rohkaiseminen Tunteiden rakentava läpikäyminen	Yhteinen toiminta Ryhmätehtävät Yksilötehtävät Keskustelut Vertaistuki Aikuisten läsnäolo
Fyysinen hyvinvointi: Terveelliset elämäntavat Päihteet Seurustelu ja seksi	Asiantuntijaluento Keskustelut Oppaat Tietoiskut Vertaistuki Aikuisten läsnäolo
Raha-asiat: Oman talouden hallinta	Asiantuntijaluento Yksilötehtävät Vertaistuki
Mediataidot: Lähdekriittisyys Internetin vaarat	Ryhmätehtävä Asiantuntijaluento Vertaistuki
Vaikutusmahdollisuudet: Osallisuus	Yhteiset kokoontumiset Vertaistuki Palautelaatikko ehdotuksille ja huomioille
Positiivinen palaute: Tasapuolinen huomioiminen Kannustaminen	Aikuisten läsnäolo Vertaistuki Yhteinen toiminta
Yhteinen järjestetty toiminta: Jaettu onnistumisen kokemus	Teemaillat Kerhot Tapahtumat Harrastekyydit Kaupunkikyydit Vertaistuki
Itse järjestetty toiminta: Tyytyväisyys itseensä	Harrastukset Vapaaehtoistoiminta Vapaa-ajan toiminta Vertaistuki

Jukka Vehviläisen (2012, 75, 81–86) asuntolaoloja koskevassa selvityksessä kysyttiin asuntolatoiminnan kehittämistarpeita henkilökunnalta ja opiskelijoilta. Selvityksen mukaan opiskelijoiden osallisuutta ja omaa vastuunottoa on kehitettävä. Asuntoloita halutaan kehittää oppimisympäristöinä eli asuntoloiden kodinomaisuutta ja viihtyvyyttä olisi lisättävä, jolloin ne toimivat taustatukena paitsi oppimiselle, myös yleiselle hyvinvoinnille. Hyvinvointia tukevat myös yövalvonta, yleinen turvallisuus ja hyvät harrastusmahdollisuudet. Nuorten mielestä asumisviihtyvyyden kannalta tärkeiksi nousivat asuntolaohjaajan toiminta, hyvät asuntolaohjeet ja mielekäs vapaa-aika. Opiskelijat korostivat asuntolassa asumisen ja opiskelun jatkamisen yhteyttä. Jos asuntolapaikkaa ei olisi, niin opintonsa saattaisi keskeyttää liki 30 % opiskelijoista. Terveys ja turvallisuus nousivat viihtyisän ympäristön ohella asumisen tärkeimmiksi ominaisuuksiksi.

Opiskelijoiden tarvehierarkia näyttää menevän niin, että ensin olisi saatava rakennukset kuntoon, sisätilat viihtyisiksi ja terveys hyväksi, sitten mietitään harrastuksia ja ohjauskeskusteluja.

Haastatteluilla selvitimme ammattilaisten ja nuorten hiljaista tietoa asuntolassa asumiseen ja nuoruuteen liittyen. Palvelumuotoilussa hiljainen tieto tarjoaa mahdollisuuden käyttäjätiedon esiin tuomiseen ja hyödyntämiseen ja lähtökohtana palvelumuotoilussa ovat nimenomaan arjen ympäristöt (Miettinen, Raulo & Ruuska 2011, 12–14). Olemme tarkastelleet asuntolakurssin kehittämistä myös Green Care -ajattelun näkökulmasta. Sekä palvelumuotoilun että Green Caren ajatuksena on löytää jo olemassa olevalle palvelulle uusia piirteitä ja käyttötarkoituksia ottamalla huomioon käyttäjien näkökulman. Tarkastelimme haastatteluaineistoamme näiden periaatteiden kautta. Oppilaitosta ja asuntolaa ympäröi ainutlaatuinen luonto, jota kannattaa hyödyntää entistä monipuolisemmin. Tästä näkökulmasta myös eri toimipisteiden eri alojen opiskelijoiden yhteistyön tiivistäminen hyödyntäisi molempia osapuolia. Voisiko rakennus- ja sisustusalojen opiskelijoiden käytännön opetus toteutua esimerkiksi asuntoloiden viihtyisyyden lisäämisessä ja voisiko se jopa tapahtua yhteistyössä molempien toimipisteiden kesken? Opiskelijat saisivat opintopisteitä, harjoitusta työelämää varten ja tavoitteellista vapaa-ajan tekemistä sosiaalisten taitojen ohella.

7 POHDINTA

Halusimme paneutua nuoren positiiviseen kannustamiseen ja sen vaikutukseen nuoren elämässä, jota sosiaalinen pääoma ja identiteetin ja itsetunnon vahvistaminen tukevat. Nuoren sosiaalinen vahvistaminen voi tapahtua myös Green Caren avulla. Uskomme vahvasti Green Care -ajattelun ideaan, jossa luontoa käytetään tavoitteellisesti ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tähän on mahdollisuus myös toimeksiantajamme asuntolapalveluissa.

Yhdymme Anna-Maija Erkon (2010) toteamukseen, että koulun arvomaailma vaikuttaa siihen, miten nuoria kasvatetaan koulussa ja minkälaista oppimisympäristöä pyritään luomaan. Arvomaailmalla on myös selkeä yhteys turvattomuuden tunteeseen, joka koskettaa sekä koulun henkilökuntaa että opiskelijoita. Oikean ja väärän rajan hämärtyminen, kiusaaminen ja välinpitämättömyys lisäävät turvattomuuden tunnetta. Avointa keskustelua kasvatustavoitteiden ja yhteisten arvojen määrittelyä tarvitaan kodin ja eri ammattialojen välillä hyvinvoivan koulumaailman ja itseensä luottavan nuoren kehittämiseksi.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen asuntola oli meille ennalta tuntematon ympäristö. Olemme voineet tarkastella aihetta ulkopuolisen silmin ja kokeneet sen hyödylliseksi. Tavoitteenamme oli tuottaa perusteltu asuntolakurssin sisältö, joka tukisi nuorta asuntolan arjessa ja myöhemmin itsenäisessä elämässä. Työmme viitekehys koostuu laajoista kokonaisuuksista, jotka mielestämme luontevasti tukevat toisiaan ja tuovat esiin erilaisia näkökulmia. Haasteeksi koimme meille selvien yhteyksien välittämisen vakuuttavasti ja loogisesti myös lukijalle.

Opinnäytetyön tekeminen kehittämismallin mukaan ohjasi työskentelyämme. Kehittämisenäkökulma osoittautui hyödylliseksi, sillä sen myötä opimme, kuinka tärkeää on selvittää kehitettävän asian taustoja useasta näkökulmasta. Siten työstä tuli mielenkiintoa herättävä, sen arvioitavuus lisääntyi ja siitä on todellista hyötyä. Palvelumuotoilun mukaan ottaminen vahvistaa asiakkaan ja käyttäjän näkökulmaa tuomalla esiin heidän hiljainen tietonsa, mikä on sosiaalialalla aina huomioitava. Kehittämisessä ja palvelumuotoilussa toiminta etenee spiraalimaisesti kierros kierrokselta. Aikaisempi vaikuttaa tulevaan ja mikään kierros ei ole ollut turha. Tämä näkökulma soveltuu myös sosiaalialan ammattilaisen työhön, jossa reflektoinnin ja ajan hengen seuraamisen olisi kuljettava käsi kädessä.

Työmme tuloksena usko tulevaisuuteen, arjen hallinta ja yhteisöllisyys tukevat nuorta sekä asuntolassa että myöhemmin itsenäisessä elämässä. Tulos todentaa tavallisen arjen tärkeyden nuoruudessa. Nuoruuteen liittyy monenlaisia mutkia ja mäkiä matkalla kohti aikuisuutta. Arkeen liittyvät säännöt ja rutiinit tuovat matkalla tarvittavaa turvallisuutta, jota tarvitaan epävarmuudessa ja tunteiden myllerryksessä. Asuntolaelämän näkökulmasta usko tulevaisuuteen tarkoittaa opintojen jatkamista ja valmistumista ammattiin sekä uskoa siihen, että kaikella on tarkoitus ja jokaiselle löytyy oma erityinen paikka. Yhteisöllisyys mahdollistaa asuntolassa asumisen ja erilaisten ihmisten yhteiselon ja vahvistaa valmiuksia työelämään sekä aktiivisena kansalaisena elämiseen. Asuntolakurssista saa vinkkejä ja ohjeita elämään asuntolassa unelmäkämpärinä ja myöhemmin omassa kodissaan itsenäisesti.

Työmme tulokset mukailevat yleisiä nuoruuteen ja opiskeluun liittyviä piirteitä, mutta tutkimuksemme nosti esiin sen, että jokainen tavallinen nuori tarvitsee aikuisen aikaa ja huomiota. Julkisuudessa tavalliset nuoret jäävät taustalle. Keskustelu nuorten syrjäytymisestä jatkuu, osan mielestä kenties kyllästymiseen asti. Tarvitaankin uusia toimia ja ennakkoluulottomia ajatusmallien kokeiluja, kuten eri alojen ja niiden asiantuntijoiden yhteistyötä ja asioiden kehittelyä uusissa ympäristöissä. Hyvänä esimerkkinä onkin Green Care, jota voi hyödyntää laajasti koko sosiaaalialalla.

Jatkotutkimusmahdollisuuksia nousi esiin useita. Sosiaaalialan opinnäytetöinä voisi kehittää ja järjestää oppilaitosten asuntoloiden vapaa-ajan toimintaa. Opinnäytetyönä voisi kokeilla myös esimerkiksi Nuortenakatemiaa kehittämää asuntolatoiminnan kehittämisen mallia tai Friski -elämänhallinnan oppimateriaalia. Lisäksi erilaisten projektiopintojen suorittaminen voisi olla mahdollista järjestämällä harrastustoimintaa tai opiskelijoiden opintoja tukevaa vertaistoimintaa opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi. Mielestämme kaikki nuoren elämässä läsnä olevat aikuiset vaikuttavat osaltaan nuoren käsitykseen itsestään ja hänen olemassaoloonsa yhteiskunnan jäsenenä. Jokaisen aikuisen olisi kannettava vastuu ja nuorta olisi tultava vastaan ajoissa ennen kuin ongelmat kasaantuvat ylitsepääsemättömiksi.

7.1 Luotettavuus

Prosessikirjoittaminen on tuonut luotettavuutta työhömmme. Teimme haastattelut keväällä ja syksyllä, joten saman linjan säilyttämisen kannalta oli hyvä, että aikaisemmat kokemukset haastatteluista oli kirjoitettu muistiin. Työmme relaabeliuteen liittyen

voi miettiä, olisiko haastateltujen nuorten ikä pitänyt selvittää tarkemmin tai olisiko sukupuolijakaumaan pitänyt kiinnittää enemmän huomiota.

Haastatellut nuoret ovat hyvin pieni osa nuorista, joten tulokset ovat suuntaa-antavia. Nuorten ryhmien haastattelut ja niistä saadut tiedot erottuivat toisistaan. Asuntolaan juuri muuttaneiden nuorten haastattelusta tuli selvästi esille elämänmuutoksen vaikutus. Opiskelijat eivät juuri esittäneet kritiikkiä, mutta toivat toisaalta esille vähäisen kokemuksen asuntolassa asumisesta. Jos olisimme haastatelleet useampaa nuorten ryhmää, niin olisimme saaneet laajemman kuvan asuntola-asumisesta eli tutkimuksemme olisi ollut silloin luotettavampi. Tulokset olisivat voineet myös olla erilaiset, jos nuorten ryhmät olisivat olleet puhtaasti satunnaisotannalla valitut, jolloin nuorten oma aktiivisuus tai asuntolaohjaajan toiminta haastateltavien saamiseen ei olisi vaikuttanut tuloksiin. Usein vapaaehtoiseksi ilmoittautuvat ja suostuvat muutenkin aktiiviset henkilöt.

Kehittämistehtävien sanavalinnat hakivat muotoaan kauan, koska niillä oli saatava tietoa niin asuntolaelämän kuin nuoren myöhemmän itsenäisen elämän vaatimuksista, joihin asuntolakurssin pitäisi pysyä vastaamaan. Muotoilemamme kysymykset osoittautuivat oikeiksi, koska saimme haastatteluaineistosta viitekehystä tukevia vastauksia. Myös teemahaastattelurunkoa työstimme pitkään, koska halusimme viitekehysten ja teemahaastattelurungon välille selvän yhteyden. Teemahaastattelurunko osoittautui toimivaksi.

Luotettavuutta parantaa se, että olemme hyödyntäneet työstä saatuja kommentteja ja palautetta. Olemme hyödyntäneet myös triangulaation ajatusmallia ja tarkastelleet tutkimaamme ilmiötä monesta näkökulmasta ottamalla huomioon realistisen todellisuuden. Käytimme siis työssämme erilaisia tiedonlähteitä ja poimimme kehittämistyöhömme soveltuvia tutkimuksellisia ajatuksia eri teoksista tavoitteenamme laajentaa työmme näkökulmaa. Vaikka olemme pyrkinneet toimimaan ennakkoluulottomasti ja neutraalisti, olemme saattaneet tiedostamattamme esimerkiksi korostaa jotain mielestämme oleellista.

7.2 Eettisyys

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluvat perinteisesti arvovapaus, objektiivisuus, luotettavuus, kriittisyys ja arvioitavuus, mutta ne eivät pelkästään riitä. Eettisyys on käsitettävä laajasti osana jokaista tutkimusta siten, että se on eri vaiheiden ratkaisuihin ja

valinnoissa koko ajan läsnä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on määritellyt hyvään tutkimuskäytäntöön liittyvät toimintatavat. (Pohjola 2007, 11–13.) Kaikissa tieteellisissä tutkimuksissa, kuten opinnäytetöissäkin, on aina mukana etiikka. Painotuskohdat vain vaihtelevat eri aloilla ja erilaisissa töissä. Sosiaalialan opinnäytetyötä tehdessämme otimme huomioon myös sosiaalialan eettiset ohjeet, koska niiden on toteuttava myös käytännön työssä.

Tutkimuksen eettisyys ja uskottavuus liittyvät toisiinsa. Hyvään tieteelliseen käytäntöön sisältyy rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä. Myös tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa nämä asiat huomioidaan. Jokaisella tutkimusryhmän jäsenellä on vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. (Tuomi & Sarajärvi 2007, 132–133.) Emme antaneet kuulemiemme ennakkokäsitysten asuntolaelämästä tai nykynuorista vaikuttaa työskentelyymme, vaan halusimme työskennellä avoimesti kaikkia arvostaen ilman stereotyyppioita. Tämä näkyy myös näkökulman valinnassamme eli keskityimme sosiaaliseen vahvistamiseen syrjäytymisen sijasta ja kerromme enemmän mahdollisuuksista kuin ongelmista, vaikka ne onkin käytävä läpi kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

Eettisyys tulee esille kehitystehtävän toteuttamisessa. Haastatteluun osallistuneilta nuorilta ei kysytty nimiä ja kerroimme heille avoimesti haastattelun tarkoituksesta ja aineiston käytöstä. Korostimme luotettavuutta ja vaitiolovelvollisuutta ja mainitsimme myös valmiiseen opinnäytetyöhön tutustumisen mahdollisuudesta. Meille oli tärkeintä saada monipuolisesti kaikkia palvelevaa tietoa eikä vertailla esimerkiksi ammattilaisten tai nuorten ajatuksia. Meille tiedot olivat samanarvoisia lähteestä riippumatta.

LÄHTEET

- Aaltonen, K. (toim.) 2011. *Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö*. Tallinna: AS Pakett.
- Alanen, L., Salminen, V.-M. & Siisiäinen, M. (toim.) 2007. *Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Angeria, K. 2011. Nuoret yhä useammin tukea vailla. *Savon Sanomat* 10.3.2011.
- Anttila, A., Kuussaari, K. & Puhakka, T. 2010. *Ohipuhuttu nuoruus*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Arvonen, P. 2011. Aikuiskontaktit antavat nuorelle toivoa. *Käsi kädessä. Hyvän mielen hyötylehti*. 4/ 2011.
- Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.). 2008. *Polarisoituva nuoruus?* Helsinki: Hakapaino.
- Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E. & Huovinen, M. 2008. *Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa*. Juva: WS Bookwell Oy.
- Ellonen, N. 2008. *Kasvuyhteisö nuoren turvana*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Elo, A. 2011a. Joka kymmenes syrjäytyy. *Savon Sanomat* 22.2.2011.
- Elo, A. 2011b. Koulupudokkuus tulee kalliiksi myös yhteiskunnalle. *Savon Sanomat* 3.4.2011.
- Elo, A. 2012. Turvaluokka tuo työrauhaa. *Savon Sanomat* 9.1.2012.
- Enqvist, J., Eskola, T. & Sundqvist, K. 2010. *Friski- työkirjamenetelmän kehittäminen kohti vastuullista aikuisuutta*. Turun ammattikorkeakoulu, sosiaaliala [viitattu 9.1.2012] Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23454/Enqvist_Jenni_Eskola_Teiija_Sundberg_Eeva-Kaarina.pdf?sequence=1
- Erkko, A.-M. 2010. *Hyvinvoivan koulun puolesta. Opettajien käsityksiä koulun merkityksestä nuoren hyvinvoinnin edistäjänä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, kasvatustieteen laitos. Pro-gradu -tutkielma.
- Eskola, J. 2007. (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinämäki, L. & Saari, E. (toim.). *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 32–46.
- Finlex. 2012. *Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630* [verkkojulkaisu]. [viitattu 5.2.2012]. Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Laki%20ammatillisten%20oppilaitosten%20oppilaiden%20opintososiaalisista%20eduista%20annetun%20lain%20muuttamisesta](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?search[type]=pika&search[pika]=Laki%20ammatillisten%20oppilaitosten%20oppilaiden%20opintososiaalisista%20eduista%20annetun%20lain%20muuttamisesta)
- Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. 2006. *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia*. Juva: WS Bookwell Oy.
- Green Care Finland [internetsivu]. [viitattu 9.11.2011]. Saatavissa: www.gcfinland.fi.

Hartio, I. 2011. Menestyjä voi hyvin. *Savon Sanomat* 25.9.2011.

Hassink, J., Elings, M., Zweekhorst, M., van den Nieuwenhuizen, N. & Smit, A. 2010. Care farms in the Netherlands: Attractive empowerment-oriented and strengths-based practices in the community [verkkojulkaisu]. *Health & Place*, volume 16, Issue 3. 423–430. [viitattu 20.11.2012]. Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1353829209001294>

Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.). 2006. *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Vantaa: Dark Oy.

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. *Nuori ja mieli -koulu mielenterveyden tukena*. Latvia: Livonia Print.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. *Oppilashuollon käsikirja*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huttunen, V. 2012. Oppilashuoltoa on vara parantaa Soten kunnissa. *Iisalmen Sanomat* 5.2.2012.

Hämäläinen, K., Vilkkä, H. & Miettinen, S. 2011. Asiakasymmärryksen ja käyttäjätiedon hankkiminen. Teoksessa Miettinen, S (toim.) *Palvelumuotoilu -uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. Tampere: Tammerpaino Oy.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1999. *Murrosikäisen ja nuoren maailma*. Helsinki: Gummerus Oy.

Jukarainen, P., Syrjäläinen, E. & Värri, V.-M. 2012. Kohti turvallista ja hyvinvoivaa koulua- valvontaa vastuuta ja elämää erilaisuuden kanssa. *Kasvatus* 3/2012, 244–253.

Juppi, P. 2011. Nuorten syrjäytymisen tulkintakehykset suomalaisessa uutismediassa. *Janus*. 2011/ 3.

Kalland, M. 2011. *Kuinka nuoret voivat*. Luento Helsingin Mielenterveysmessuilla 22.11.2011.

Kauhanen, S. 2011. Riivattu. Riippuvuudet lisääntyvät ja mutkistuvat. *Savon Sanomat* 10.4.2011.

Kinnunen, P. 2011. *Nuoruudesta kohti aikuisuutta - varhaisaikuisen mielenterveys ja siihen yhteydessä olevat ennakoivat tekijät* [verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö. Väitöskirja [viitattu 15.5.2012]. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8624-1.pdf>

Kivinen, O. (toim.) 2011. *Friski -elämänhallinnan oppimateriaali*. Tampere: Tampereen yliopistopaino–Juvenes Print Oy.

Klockars, L. 2011. Nuoruus – elämän toinen mahdollisuus. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. *Opiskeluterveys*. Porvoo: Bookwell Oy. 18–21.

Konu, A. 2010. Koululaisten hyvinvoinnin arviointi ja alakoulujen hyvinvointi 2000-luvulla. Teoksessa Joronen, K. & Koski, A. *Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 13–32.

Korhonen, S., Julkunen, I., Karjalainen, P., Muuri, A. & Seppänen-Järvelä, R. 2007. *Arviointi ja hyvät käytännöt sosiaalipalveluissa. Asiantuntijoiden pohdintoja tulevasta*. Helsinki: Valopaino Oy.

Kotiranta, T., Niemi, P. & Haaki, R. 2011. *Sosiaalisen toiminnan perusta*. Tallinna: Gaudeamus Helsinki University Press.

Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. 2011. Oppimisen sillat vievät koulun kaikkialle. Teoksessa Pohjola, K. (toim.). *Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 33–50.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa*. Helsinki: Finn Lectura.

Kuronen, I. 2010. *Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kuusela, M. & Lintunen, T. 2010. Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen ja tuki koulussa. Teoksessa Joronen, K. & Koski, A. 2010. *Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 119–137.

Lahikainen, A. & Paavonen, J. 2011. Perhe ja lapsen hyvinvointi. Teoksessa Oksanen, A. & Salonen, M. (toim.). *Toiminnallisia loukkuja. Hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 91–108.

Lappalainen-Lehto, R., Romu, M.-L. & Taskinen, M. 2008. *Haasteena päihteet. Ammatillisen päihdetyön perusteita*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Lehto, M. 2011. Alkusanat. Teosessa Miettinen, S. (toim.) 2011. *Palvelumuotoiluuksia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. Tampere: Tammerpaino Oy. 9–11.

Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) 2011. *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä*. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Lähde – voimaa matkalle. *Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman projektin kuvaus* [viitattu 9.1.2012]. Saatavissa: <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projektikoodi=S11470><https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projektikoodi=S11470>

Lämsä, A.-L. 2009. *Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa*. Oulu: Oulu University Press.

Mehtonen, T. 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä*. Jyväskylä: Bookwell Oy. 13–29.

Miettinen, S. (toim.) 2011. *Palvelumuotoiluuksia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. Tampere: Tammerpaino Oy.

Miettinen, S., Raulo, M. & Ruuska, J. 2011. Johdanto. Teoksessa Miettinen, S.(toim.) *Palvelumuotoilu- uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. Tampere: Tammerpaino Oy, 12–14.

Määttä, K. (toim.). 2007. *Helposti särkyvää. Nuoren kasvun tukeminen*. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nissinen, H. 2011. Mielenterveyshuolet painavat nuorten mieltä aiempaa enemmän. *Iisalmen sanomat* 10.9.2011.

Nissinen, V. 2011. Tekosyy tappeluille. *Savon Sanomat* 1.9.2011.

Nivala, E. 2006. Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi. 2006. *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa*. Helsinki: Hakapaino Oy. 101–164.

Nivala, E. & Saastamoinen, M. 2010. *Nuorisokasvatuksen teoria- perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Yliopistopaino.

Nuortenakatemia. *Nuori tekee – ohjaaja tukee. Opas asuntolaohjaajalle* [verkkopublication]. [viitattu 5.2.2012]. Saatavissa: <http://www.nuortenakatemia.fi/asuntolatoiminta>

Patrakka, J. 2011. Rasismiin pitää puuttua. *Savon Sanomat* 12.9.2011.

Pihlajamäki, M. 2011. Nuoren syrjäytymistä ehkäisee kuuluminen johonkin. *Jyty* 4/2011, 13.

Pirttiniemi, J. 2011a. Ammatillisten oppilaitosten asuntolat nuorten hyvinvoinnin varmistajina. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. 2011. *Opiskeluterveys*. Porvoo: Bookwell Oy, 61–62.

Pirttiniemi, J. 2011b. Koulutuksen keskeyttämistä voidaan estää. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. *Opiskeluterveys*. Porvoo: Bookwell Oy, 152–153.

Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.). *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–31.

Pohjolainen, P. 2011. Ihalainen haluaa pelastaa nuorison syrjäytymiseltä. *Savon Sanomat* 27.9.2011.

Poutanen, E. 2011. Vanhempi vastaa, jos lapsi klikkaa itsensä pulaan. *Maaseudun tulevaisuus* 18.11.2011.

Raatikainen, E. 2011. *Luottamus koulussa. Tutkimus yhdeksännen luokan oppilaiden luottamus- ja epäluottamuskertomuksista ja niiden merkityksestä oppilaiden kouluarjessa*. Helsinki: Yliopistopaino.

Ranta, E. 2011. Opiskelun haasteet lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. 2011. *Opiskeluterveys*. Porvoo: Bookwell Oy, 30–31.

Roos, I. 2009. *Green care- hyvinvointia ja hoivaa maaseudulla*. Teho 2009/6. 61–69.

Saari, E. 2007. Mitä – pitääkö tutkijan olla myös käytännön toimija? Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.). *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 121–151.

Saku ry. *Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto* [viitattu 3.1.2012]. Saatavissa: <http://www.sakury.net/saku-ry>

Salonen, K. 2006. Ihminen on luontoa. Teoksessa Heiskanen, I. & Kailo, K. (toim.). *Ekopsykologia ja perinnetieto*. Polkuja eheyteen. Helsinki: Green Spot. 49–70.

Salonen, K. 2011. ”Kerrankin tosielämän juttuja”. *Mielenterveys*. 6/ 2011. 18–20.

Senni. *Sosiaalialan työllistämisen- ja tuotekehitysprojekti Green Care -menetelmin. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman projektin kuvaus* [viitattu 9.1.2012]. Saatavissa: <https://www.eura2007.fi/rtiepa/projekti.php?projektkoodi=S11759>

Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A. & Kirveennummi, A. 2011. *Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä*. *Yhteiskuntapolitiikka* 76, 2011/ 3.

THL. 2012. *Tulokset* [verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 22.5.2012] Saatavissa: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/index.htm>

THL. 2011. *Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden hyvinvointi vuosina 2008/09 — 1020/11* [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 2.1.2012]. Saatavissa: http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/ktkysely_kokomaa_200809_201011_aol.pdf

THL. 2010. *Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden hyvinvointi Pohjois-Savossa 2008–2010* [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 22.5.2012]. Saatavissa: http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/psavo_2010_aol.pdf

Tenhunen, A. 2011. Kaikki voivat nähdä. *Savon Sanomat* 10.12.2011.

Tervoja, P. 2011. Laumasielut virtuaaliividakossa. *Savon Sanomat* 5.12.2011.

Tiihonen, P. 2012. Liian nuorena vapauteen. *Savon Sanomat* 12.3.2012.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Toivainen, H. 2011. Nuorisotutkijan katastrofitarina säätyjen paluusta yhteiskuntaan. *Savon Sanomat* 24.9.2011.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuunaa kylä! -nuorisohanke. Hankesuunnitelma.

Vehviläinen, J. 2012. *Selvitys toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-asuntoloista* [verkkojulkaisu]. Opetushallitus [viitattu 21.8.2012]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/141002_Selvitys_toisen_asteen_ammattillisen_peruskoulutuksen_opiskelija-asuntoloista.pdf

Vuorio, K. 2012. Yhteiskuntatakuu kohtaa vain osan. *Savon Sanomat* 2012, 17.3.2012.

Ylä-Savon ammattiopisto A. *Tähtäin työelämään tai jatko-opintoihin* [verkkosivu]. Ylä-Savon ammattiopisto [viitattu 27.6.2012]. Saatavissa:
<http://www.ysao.fi/Suomeksi/Opiskelu.iw3>

Ylä-Savon ammattiopisto B. *Asuntolapalvelut* [verkkosivu]. Ylä-Savon ammattiopisto [viitattu 19.6.2012.] Saatavissa:
<http://www.ysao.fi/Suomeksi/Opiskelu/Opiskelijapalvelut/Asuntolapalvelut.iw3>

ASUNTOLAELÄMÄ JA NUORUUS

Identiteetin vahvistaminen ja itsetunto (turvallisia pätemisen alueita, mielihyvää antavia asioita, turvallisuus (pysyvyys, perusluottamus, välittäminen), vahvuuksien tiedostaminen, vahvuuksien tukeminen)

- nuorelle mielihyvää ja onnistumisen kokemuksen tuottavat asiat
- nuorelle mielihyvää tuottava ympäristö
- nuoren henkilökohtaiset vahvuudet, ominaisuudet ja taidot
- nuoren vahvuudet tavoitteiden saavuttamisen taustalla
- ympäristön ihmissuhteiden vaikutus nuoren valintoihin
- merkittävässä ja tärkeissä tilanteissa nuorta tukevat ihmiset
- nuoren tuen tarve
- nuoren oman toiminnan vaikutus elämään
- nuorelle läheisten aikuisten vaikutus nuoren elämään
- nuoren elämää edistävä asuntolakurssi
- nuoren rohkeus omien valintojen tekemiseen
- opiskelussa, oppilaitoksessa, asuntolassa, yhteiskunnassa toivotut muutokset
- muuta mieleen tulevaa

Sosiaalinen vahvistaminen (tukiverkosto, ryhmät/yhteisö, arjen hallinta, oman elämän hallinta)

- nuoren sosiaaliset ja toiminnalliset yhteisöt
- nuoren asuntolan arjen sujumiseksi tarvittava tuki
- nuoren asuntolassa asumiseen liittyviä hyviä asioita
- nuoren asuntolassa asumiseen liittyviä haasteita
- nuoren asuntolan arjen toimimiseen liittyviä esteitä
- nuoren toimiva asuntolan arki
- nuoren oman toiminnan vaikutus asuntolan arkeen
- nuorelle läheisten aikuisten vaikutus asuntolan arkeen
- nuoren oman elämänpolun löytämiseen tarvittava tuki
- muuta mieleen tulevaa

Sosiaalinen pääoma ja Green Care (nuoren toimintaympäristö, ihmisten väliset suhteet, luonnon hyödyntäminen, luonnon voimaannuttava vaikutus, voimavarat)

- nuoren toimintaympäristöt
- nuoren vahvistavat toimintaympäristöt
- oppilaitoksen / asuntolan toimintaympäristö
- nuoren toimintaympäristön esteet
- nuoren mahdollisuudet vaikuttaa toimintaympäristöönsä
- nuoren tärkeimmät ihmissuhteet
- nuorta tukevat ihmissuhteet
- nuorta haastavat ihmissuhteet
- muuta mieleen tulevaa

Kantava ajatuksemme: Milloin ja miten nuori saa tunteen, että on riittävän hyvä itselleen ja se riittää

PELKISTYKSET uskallusta olla oma itsensä yksilöllisyys positiivista uskallusta toimia toisin huono itsetunto tuo epävarmuutta kokemus ulkopuolisuudesta oppia palautteesta ikäluokan yksilöt keskenään erilaisia villit kaverit vahvat tyypit johtavat olla ymmärtäväinen ja kannustava kannustavat opettajat omien valintojen tekemisen tukeminen usko omaan pärjäämiseen onnistumisen ilo sukupuolierojen tiedostaminen aikuisena viisastuminen	PELKISTYKSET aikaikaiset tarvitsivat lisää valvontaa kaikki eivät noudata sääntöjä yhteisten sopimusten noudattaminen nuoris on aktivoiminen iltaisin tekemistä oltava koko ajan yksin aika käy pitkäksi kaikki eivät sopeudu asuntola-asumiseen elämänhallinta hukassa säretään paikkoja ei välitetä mistään mitään rahan arvostamisen oppiminen alkoholin käyttö pojat kaipaavat apua tutustumiseen tytöt pelottelevat itsemurhilla tytöt tukevat toisiaan	PELKISTYKSET auktoriteetin vastustamista kaikki osallistuvat siivoushommiin hiljaisuussääntöä ei noudateta jokaisen on noudatettava sääntöjä hyvät harrastusmahdollisuudet paljon tilaa raikas maaseutuympäristö opiskelemaan oli helppo tulla asuntolassa on helppo olla opiskelijat ovat samanhenkisiä opetellaan olemaan porukassa kaikki ovat samassa tilanteessa kaikki juttelevat toisilleen oikea porukka aktivoi lehmät helpottavat tyisiä hetkiä pellon reunalle voi mennä kävelemään
ALALUOKKA persoonallisuuden toteuttaminen yksilöllisyys tyytyväisyys omiin valintoihin palautteen merkittävyys itsenäistyminen vastuun ottaminen aikuistuminen ammattitaitoinen henkilöstö vahvat johtavat sosiaaliset taidot helpottavat	ALALUOKKA tarvitaan järjestettyä vapaa-ajan ohjelmaa arjen hallinta sääntöjen tärkeys välipitämättömyys vapauden ja vastuun epätasapaino ongelmiin on reagoitava heti nuoret tarvitsivat enemmän aikuisten aikaa huoli nuorten tulevaisuudesta kaverit ovat tärkeitä kannustava perhe	ALALUOKKA nuorilla on erilaiset lähtökohdat hekinen elämänvaihe asuntolan ohjaajalla ammatillinen suhde nuoriin yhdessä sovitut säännöt sitouttavat opiskeluun oppilaitoksessa ollaan tyytyväisiä vaikutusmahdollisuuksia kaivataan kaivataan monipuolisempia harrastustiloja yhteinen toiminta mukavaa
YLDALUOKKA ITSELUOTTAMUKSEN VAHVIKUTUMINEN SOSIAALISET TAIDOT VAIKUTTAVAT	YLDALUOKKA ITSENÄISTYMINEN YHTEINEN TOIMINTA NUOREN TUKEMINEN PÄÄLUOKKA ARJEN HALLINTA	YLDALUOKKA ITSEHALLINTA RAJOJEN ASETTAMINEN YHTEISET TOIMINTAMAHDOULLISUUDET PÄÄLUOKKA YHTEISÖLLISYYT
PÄÄLUOKKA USKO TULEVAISUUTEEN YHDISTÄVÄ LUOKKA: ASUNTOLAELÄMÄÄN AMMATTILAISEN KOKEMANA.	PÄÄLUOKKA ARJEN HALLINTA	PÄÄLUOKKA NUOREN TULEVAISUUTEEN NUOREN JA

